

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Alesja Kuppel

**MAJANDUSAASTA ARUANNETE KORRIGEERIMISE
PÕHJUSED EESTIS**

Lõputöö

Juhendaja:

Maret Güldenkoh, MBA

Tallinn 2024

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2024
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Majandusaasta aruannete korrigeerimise põhjused Eestis</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: Reasons for correcting annual reports in Estonia</p> <p>Lühikokkuvõte: Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 56 leheküljest. Lõputöö koostamisel on kasutatud 58 (sh 42 teadusallikat) allikat, millele on tekstis viidatud.</p> <p>Lõputöö uurimisprobleem oli püstitatud küsimusena: miks muudavad juriidilised isikud majandusaasta aruandeid pärast aruande esitamise tähtaega? Lõputöö eesmärk oli välja selgitada majandusaasta aruannete korrigeerimise põhjused Eestis alates aastast 2020.</p> <p>Lõputöö eesmärgi saavutamiseks püstitati neli uurimisülesannet, mille lahendamiseks kasutati kombineeritud uurimismeetodit. Lõputöö teoreetilises osas käsitleti majandusaasta aruannete olemust ja olulisust avalikkusele ning nende korrigeerimisega seotud probleeme. Lisaks anti ülevaade reaalamajanduse olulisusest majandusaasta aruannete esitamisel. Lõputöö empiirilises osas selgitati kasutatud kombineeritud uurimismeetodit ja analüüsiti sekundaarandmeid, tegevusaruandeid ja lisa „arvestuspõhimõtted“ ning küsitlusega saadud tulemusi. Vastuste analüüsist lähtudes selgitati välja ettevõtjate arvamus majandusaasta aruannete kohta ning hinnati nende valmisolekut üle minekuks reaalamajandusele.</p> <p>Töö tulemusena selgus, et ettevõtjate teadlikkus majandusaasta aruannetes tehtud muudatuste selgituste kajastamise vajadusest ja olulisusest on üsna madal, ettevõtjad ei täpsusta aruannetes muudatuste ja korrigeerimiste põhjuseid, ei pea seda mõistlikuks ega saa aru, kus muudatuste tegemise andmeid ja korrigeerimise põhjuseid tuleb avalikustada. Analüüsist nähtub, et ettevõtjad on reaalamajanduse olemasolust teadlikud, kuid teadmiste puudumise tõttu kahtlevad nad uuele süsteemile ülemineku võimalustest lähiajal.</p>	
Võtmesõnad: majandusaasta aruanne, vigade korrigeerimine, reaalamajandus	
Võõrkeelsed võtmesõnad: annual report, error correction, real time economy	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
<p>Töö autor: Alesja Kuppel</p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikatest saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Annan Sisekaitseakadeemiale tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil, sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Annan loa teose üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Sisekaitseakadeemia veebikeskkonna kaudu sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.</p> <p>Allkiri: <i>/allkirjastatud digitaalselt/</i></p>	
Vastab lõputöö nõuetele	Allkiri: <i>/allkirjastatud digitaalselt/</i>
Juhendaja: Maret Guldenkoh	
Kolledži direktor: Kerly Randlane	Allkiri: <i>/allkirjastatud digitaalselt/</i>

SISUKORD

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU	4
SISSEJUHATUS	5
1. MAJANDUSAASTA ARUANNE KUI REAALAJAMAJANDUSE LAHUTAMATU OSA	9
1.1. Majandusaasta aruande olemus ja olulisus avalikkusele.....	9
1.2. Majandusaasta aruande muutmise ja korrigeerimisega seotud probleemkohad.....	15
1.3. Reaalajamajanduse olemus ja selle olulisus majandusaasta aruannete esitamisel ...	18
2. TEISTKORDNE MAJANDUSAASTA ARUANNETE ESITAMINE.....	23
2.1. Metoodika ja valim.....	23
2.2. Uuringu tulemused	26
2.2.1. Statistiliste andmete analüüsi tulemused	26
2.2.2. Dokumendianalüüsi tulemused.....	30
2.2.3. Kombineeritud küsitluse tulemused	30
2.3. Järeldused ja soovitused	36
KOKKUVÕTE	39
SUMMARY	42
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	43
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	49
Lisa 1. Andmete päring Registrate ja Infosüsteemide Keskusest	50
Lisa 2. Küsitlus	51
Lisa 3. Koodipuu	53
Lisa 4. Registrate ja Infosüsteemide Keskuse andmed	55

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU

EL – Euroopa Liit

MKM – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

MTA – Maksu- ja Tolliamet

OÜ – Osühing

RPS – Raamatupidamise seadus

RTE – *Real-time economy* (Reaalajamajandus)

SKP – Sisemajanduse koguprodukt

SISSEJUHATUS

Igal aastal on ettevõtja kohustatud teatud tähtjaks esitama avalikkusele majandusaasta aruande, mis koosneb kahest osast: tegevusaruanne ja aastaaruanne. Tegevusaruanne on majandusaasta aruande lahutamatu osa, mille eesmärk on täiendada finantsaruannetes sisalduvat teavet ning anda tarbijatele täielik ja õiglane arusaam ettevõttest (Tailab & Burak, 2021, p. 431). Raamatupidamise aastaaruanne annab ajakohast ja tõest teavet finantsseisundi ja tegevuste tulemuste kohta, mida aruande kasutaja saaks kasutada valitud ettevõttega seotud otsuste langetamiseks (Raamatupidamise seadus, 2002). Nii tehakse finantstulemused avalikkusele kättesaadavaks, esitades aruande äriregistrile, kus kõik huvitatud pooled saavad teavet iga juriidilise isiku majandustegevuse kohta (Äriseadustik, 1995).

Viimasel ajal võib aga täheldada suundumust (Güldenkoh, 2023, lk 23), et ettevõtjad täidavad oma otseseid kohustusi hilinemisega või parandavad juba esitatud andmeid mõne aja möödudes. See toob omakorda kaasa olukorra, kus teave muutub vabalt kättesaadavaks hilinemisega. Lisaks väheneb statistikal põhinevate andmete usaldusväärsus ja asjakohasus. Andmete õigeaegne ja korrektne esitamine on tähtis nii aruannete sise- kui ka väliskasutajate jaoks, sest majandusaasta aruanded on oluline vahend tulevikuplaanide ja teadlike otsuste tegemiseks. Need otsused on omakorda olulised nii ettevõtte kui ka riigi majanduse jaoks tervikuna.

Lõputöö teema on aktuaalne, sest 2020. aastal avaldas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (edaspidi MKM) Reaalajamajanduse (edaspidi RTE) visiooni 2020–2027, mille eesmärk on tehnilise ja regulatiivse raamistiku loomine, mis võimaldab äriandmete kasutamist eri osapoolte vahel semantilise analüüsi, struktureerimise ja asjakohaste kanalite arendamise kaudu. RTE mõiste viitab digitaalsele ökosüsteemile, kus kõik tehingud erinevate osapoolte vahel toimuvad reaalajas või minimaalse viivitusega. RTE peamine eesmärk on viia ellu ulatuslikke struktuurimuudatusi ettevõtlussektori ja valitsuse vahel, et vähendada ettevõtjate halduskoormust. Seega peaks iga-aastane aruandlus tulevikus kajastama mitte ainult eelmise aasta tulemusi, vaid ka reaalajas andmeid, mis annavad lisaväärtust nii riigi majandusele kui ka ettevõtjatele. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2020, lk 7) Reaalajamajanduse rakendamise vajadus on sätestatud ka Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis ajavahemikuks 2023–2027 (Vabariigi Valitsus, 2023), mis tõestab, kui oluline on pöörata rohkem tähelepanu ettevõtjate korrektsele aastaaruandlusele ning toetada

neid uuele süsteemile üleminekul. Selle teabe põhjal aitab käesolev töö mitte ainult tuvastada majandusaasta aruannete korrigeerimise põhjusi, vaid annab ka ülevaate praegusest olukorrast nendele organisatsioonidele, kes vastutavad otseselt reaalamajanduse rakendamise eest.

Käesoleva lõputöö teema on uudne kuna majandusaasta aruannete korrigeerimise põhjuseid pole varem uuritud. Varasemad uuringud on keskendunud sellele, miks ettevõtjad ei esita majandusaasta aruandeid või teevad seda viivitusega. Näiteks viimane Eestis läbi viidud suurem uuring majandusaasta aruannete esitamata jätmise teemal koostati Rahandusministeeriumile 2020. aastal (Laidroo, *et al.*, 2020, lk 17). Analüüs põhines Eestis registreeritud juriidiliste isikute andmetel perioodil 2010–2018. Selle põhjal võib järeldada, et on vaja kindlaks teha majandusaasta aruannete tagantjärgi korrigeerimise põhjused. Veelgi enam, pööran selles töös suurt tähelepanu erinevatele ettevõtlusvaldkondadele, et põhjalikult uurida konkreetse valdkonna probleeme ja teha ettepanekuid hetkeolukorra parandamiseks. Oluline on saavutada maksimaalne selgus, sest kõige asjakohasemad andmed aitavad välja töötada meetodika aastaaruannete tagantjärgi ilma põhjendusteta korrigeerimise vastu võitlemiseks. Lisaks aitab uusimatel andmetel põhinev uuring teha muudatusi ministeeriumide ja valitsuse tegevusprogrammides, mis omakorda viib Eesti ettevõtlus- ja majanduskeskkonna kiirema arenguni.

Eelnevast tulenevalt püstitan uurimisprobleemi küsimusena: miks muudavad juriidilised isikud majandusaasta aruandeid pärast aruande esitamise tähtaega?

Uurimisprobleemist lähtuvalt püstitatakse töös kaks uurimisküsimust:

1. Kui palju on aastatel 2020–2023 teistkordselt esitatud majandusaasta aruandeid?
2. Millistes valdkondades on aastatel 2020–2023 korrigeeritud majandusaasta aruandeid?

Lõputöö eesmärk on selgitada välja majandusaasta aruannete korrigeerimise põhjused Eestis alates aastast 2020.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks ning uurimisküsimustele vastamiseks on püstitatud neli uurimisülesannet:

1. Analüüsida ja süstematiseerida teoreetiliste allikate alusel majandusaasta aruannete olemust, koostisosi, nende olulisust avalikkusele ja majandusaasta aruannete korrigeerimisest tulenevaid probleemseid kohti ning reaalamajanduse olemust ja selle olulisust majandusaasta aruannete esitamisel.

2. Analüüsida teistkordselt registripidajale esitanud majandusaasta aruannete esitajate jaotust tegevusvaldkondade, õigusliku vormi ja maakondade lõikes aastatel 2020–2023.
3. Analüüsida esitatud majandusaasta aruannete korrigeerimise põhjuse välja toomist majandusaasta aruandes ning osaühingute esindajate seas kombineeritud küsitluse abil.
4. Sünteesida teooriat ja uuringu tulemusi ning teha järeldusi ja soovitusi läbipaistva ja objektiivse aruandluse tagamiseks.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks viiakse läbi kombineeritud empiiriline uuring. Kombineeritud uuringu eesmärk on kirjeldada, selgitada või hinnata, edendades nende tegevuste abil kogukonna muutusi või sotsiaalset tegevust (Leavy, 2017, p. 9). Kvantitatiivse uuringu raames kasutatakse andmekogumise meetodina sekundaarandmeid Registrate ja Infosüsteemide Keskusest. Uuringus kasutatakse kõikset valimit. Andmeanalüüsimeetodina rakendatakse kirjeldavat statistikat, mis aitab andmeid mõtestatult kirjeldada või kokku võtta (Pakgohar & Mehrannia, 2023, p. 3).

Kvalitatiivse uuringu raames kasutatakse andmekogumise meetodina dokumendianalüüsi ja küsitlust. Uuringu valim on eesmärgistatud, sest uuritavad dokumendid ja vastajad on kaasatud töösse ettekatsetult ning kindlate kriteeriumide alusel (Yin, 2011, p. 93; Patton, 2002, p. 230). Küsitlust saab kasutada vastajate arvamuste ja hinnangute määramiseks konkreetsete olukordade kohta ning nende tegevuse põhjuse väljaselgitamiseks (Gelo, *et al.*, 2008, p. 272). Seega saab küsitluse abil välja selgitada ettevõtjate seisukohad majandusaasta aruannete muutmise kohta.

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis selgitatakse majandusaasta aruannete olemusest ja olulisusest avalikkusele ning nende korrigeerimisega seotud probleemidest. Lisaks antakse ülevaade Eesti õigusaktides sätestatud aruandlusnõuetest majandusaasta aruannete esitamine kohta ning tuuakse välja RTE olulisus majandusaasta aruannete esitamisel. Seega on töö esimene peatükk pühendatud teooriale, mis võimaldab avada lõputöö teema ja selle põhiprobleemi ning annab ülevaate kõige olulisematest aspektidest, mis on seotud majandusaasta aruannete ja nende esitamisega.

Teises peatükis selgitatakse uuringu läbiviimiseks valitud uurimismetoodikat, valimit ja protsessi. Samuti esitatakse selles töö osas analüüsi täielik kirjeldus, mille raames viiakse läbi kombineeritud empiiriline uuring, et analüüsida ja hinnata ettevõtjate käitumist seoses majandusaasta aruande esitamisega ning tuvastada aruannete korrigeerimise põhjuseid. Nimelt

analüüsitakse Registrate ja Infosüsteemide Keskusesse saadetud päringuga kogutud sekundaarandmeid ning kvalitatiivse küsitluse põhjal saadud tulemusi. Analüüsitud andmetest lähtudes tehakse järeldused ning soovitused vastavatele asutustele (Registrate ja Infosüsteemide Keskus, Maksu- ja Tolliamet, Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium) ühemõtteliselt mõistetava, korrektse ja objektiivse aruandluse tagamiseks.

1. MAJANDUSAASTA ARUANNE KUI REAALAJAMAJANDUSE LAHUTAMATU OSA

Teoreetilise peatüki esimeses alapeatükis antakse ülevaade majandusaasta aruande koostisosadest ning selgitatakse aruannete olulisust. Teises alapeatükis pööratakse tähelepanu majandusaasta aruannete korrigeerimise probleemkohtadele. Kolmandas ehk viimases alapeatükis keskendutakse reaalamajanduse olemusele ja selle olulisusele majandusaasta aruannete koostamisele ja esitamisele.

1.1. Majandusaasta aruande olemus ja olulisus avalikkusele

Majandusaasta aruanne on teabevahend, millega teavitatakse ettevõtte omanikke sellest, kui hästi (või halvasti) on nende ressursse majandusperioodi jooksul kasutatud. Lisaks sellele on korrektne aruandlus ka vahend töötajate ja juhtide töö tulemuslikkuse kontrollimiseks ja hindamiseks. (Oghenefegha, 2022, p. 68) Majandusaasta aruanne koosneb aastaaruandest, mille koostisosadeks on bilanss, kasumiaruanne, rahavoogude aruanne ja omakapitali muutuste aruanne.

Bilanss on informatsioon selle kohta, kui palju on ettevõttel varasid, samas see kajastab kohustiste ja omakapitali bilansikuupäeva seisuga. Järelikult kõik tehingud, mis ettevõtlustegevuse raames toimuvad, kajastuvad bilansis. (Tirau & Cozma, 2021, p. 217) Tulenevalt sellest, on raamatupidamiskohustuslane kohustatud koostama kontoplaani ettevõtlusest tulenevate tehingute kirjeldamiseks. Ettevõtte kontoplaan on kontode süstematiseerimine ettevõttes, mis sisaldab reeglina kontogruppide täiendavaid jaotusi. Iga ettevõtja saab koostada kontoplaani vastavalt ettevõtte olemusele, suurusele, organisatsioonilisele struktuurile ja õiguslikule vormile. (Bechtel, 1995, p. 284)

Kasumiaruanne (tulude ja kulude aruanne) on raamatupidamisaruanne, mis kajastab raamatupidamiskohustuslase majandustulemust konkreetse perioodi jooksul. Nagu juba nimetusest nähtub, aitab aruanne tuvastada, millised on ettevõtja tulemused teatava ajavahemiku jooksul (kuu või kuust kuusse). Kasumiaruandes kajastatakse tegevuse tulemused olenemata sellest, kas raha on laekunud aruande perioodil või mitte. Sama kehtib kõigi tarbitud kulude kohta. Olenemata sellest, kas ettevõtja on kaupade või teenuste eest maksnud või mitte, kajastatakse need kasumiaruandes. See on oluline erinevus tulude ja kulude aruande ja rahavoogude aruande vahel. Järelikult tulu on toodang, mida ettevõtja müüb, kulu on see, mida

ta tegelikult tarbib. (Tirau & Cozma, 2021, p. 215) Majandustegevuse tulemust, mis on väljendatud kasumiaruandes, kasutatakse tavaliselt ettevõtte finantstulemuste hindamise meetmena. Lisaks annab kasumiaruanne olulist teavet ettevõtte suutlikkuse prognoosimiseks ning aitab selle kasutajatel kindlaks teha tulevaste rahavoogude riski või ebakindluse taseme. (Man & Gadau, 2010, p. 153) Lisaks ettevõtte praeguste ja varasemate tulemuste võrdlemisele võib kasumiaruanne tuua esile olulisi fakte ettevõtte konkurentsiolekorra kohta (Fridson & Alvarez, 2002, p. 52).

Rahavoogude aruanne on finantsaruandluse lahutamatu osa, mis võimaldab mõista, kuidas ettevõtte tegutseb, kust raha tuleb ja kuidas seda kasutatakse. Ettevõtjad saavad rahavoogude aruandest informatsiooni tulevaste rahavoogude prognoosimiseks, mis aitab tuleviku tegevusplaanide eelarvestamisel. (Ovidiu, *et al.*, 2009, p. 128) Selle teabe põhjal võib välja tuua mitu isikute rühma, kes on huvitatud aruandes sisalduvatest andmetest: ettevõtte omanikud kasutavad seda investeeringutasuvuse analüüsimiseks, juhid ettevõtete tugevuste esiletoomiseks, tarnijad ja võlausaldajad ettevõtete maksevõime hindamiseks (Kiaupaite-Grušniene & Lehte, 2019, p. 315). Lisaks ettevõtte arenguetapi kajastamisele annab rahavoogude aruanne olulist teavet ettevõtte rahalise paindlikkuse kohta (Fridson & Alvarez, 2002, p. 107). Teave ettevõtte rahavoogude kohta on kasulik selleks, et anda finantsaruannete kasutajatele alus analüüsida ettevõtte võimet teenida raha ja vajadusi sularaha kasutamiseks. Samas tõlgendatakse rahavoogusid äritegevusest kui ettevõtte võimet säilitada oma praegune tegevus, rahastades samal ajal tulevast kasvu. Seega kasutatakse rahavoogu ettevõtte hindamise, lepingute sõlmimise ja finantsanalüüsi alusena. (Kiaupaite-Grušniene & Lehte, 2019, p. 309)

Raha ja raha ekvivalentide aasta lõpu saldode võrdlemisel rahavoogude aruandes liigitatakse need põhitegevuse, investeerimistegevuse ja finantseerimistegevuse rahavoogudeks. Põhitegevuse rahavood kajastavad üldjuhul kaupade ja teenuste tootmist ja tarnimist. Investeerimistegevuse rahavood hõlmavad üldjuhul väärtpaberite ning materiaalse põhivara ostu ja müüki. Need aga ei hõlma väärtpabereid, mis on ostetud edasimüügiks. Finantseerimistegevus hõlmab lühiajaliste ja pikaajaliste laenude ja kapitalirentide väljamaksmist ja tagasimaksmist, samas dividendide maksmist (Nunn, 2017, p. 14) Rahavoogude jaotist äritegevusest võib koostada kas otsemeetodil (näidates raha sisse- ja väljaminekuid) või kaudsel meetodil (kasutades kasumiaruande ja bilansi andmeid). Eelistatud

meetodiks peetakse otsesest meetodit ja kuigi enamik jurisdiktsioone lubab valida kas otsese või kaudse meetodi, valib enamik ettevõtjaid kaudse meetodi. (Bradbury, 2011, pp. 124–125)

Omakapitali muutuste aruanne on vahend, mida kasutatakse ettevõtte tulemuslikkuse hindamiseks. See on ka finantsaruannete kogumi lahutamatu osa. Omakapitali muutuste aruanne kajastab kõiki omakapitali muutusi aruandeperioodi jooksul. (Dumitru & Bondoc, 2015, p. 21) Seetõttu kajastatakse omakapitali muutuste aruandes netovara suurenemist või vähenemist kogu aruandeperioodi jooksul, mis põhjustavad omakapitali muutused aruandeperioodi alguse ja lõpu vahel. Omakapitali muutuste aruande peavad koostama järgmist tüüpi ettevõtjad: keskmise suurusega ja suureks liigitatud organisatsioonid ning avalikes huvides tegutsevad organisatsioonid. Nemad peavad koostama omakapitali muutuste aruande ja esitama selle finantsaruande osana iga perioodi kohta, mille kohta esitatakse aastaaruanded. Väikeettevõtjad, kes ei ole liigitatud mikroettevõtjateks, võivad koostada omakapitali muutuste aruande soovi korral. (Dumitru & Bondoc, 2015, p. 22)

International Financial Reporting Standards (IFRS) nõuab, et ettevõtjad esitaksid omakapitali muutuste aruandes teatud kirjed. Esiteks peab olema näidatud aruandeperioodi koondkasum, kus on eraldi välja toodud kogu emaettevõtte omanikele ja mittekontrollivatele osalustele omistatavad summad. Lisaks peab olema esitatud iga kapitalikomponendi puhul tagasiulatuva korrigeerimise mõju, kuna see võib avaldada mõju eelmiste perioodide aruandlusele. Lõpuks omakapitali muutuste aruandes peab olema kajastatud informatsioon, mis on seotud iga omakapitali komponendi bilansilise väärtuse võrdlemisega perioodi alguses ja perioodi lõpus. Muutused, mis tulenevad kasumist või kahjumist ja muudest koondkasumi komponentidest, tuleb avalikustada eraldi. (Gad, 2015, p. 75) Kõige sagedamini on omakapitali muutused seotud põhi- ja finantstegevusega, väga harva erakorralise tegevusega. Need mõjud kajastuvad kasumiaruandes, kus tulud suurendavad omakapitali ja kulud vähendavad omakapitali. (Costuleanu & Codreanu, 2010, p. 294) Kõiki eelpoolkäsitletud aruandeid tuleb avalikkusele lahti selgitada täiendavate lisadega.

Raamatupidamisaruande lisad sisaldavad tekstilist ja kvalitatiivset teavet, mis aitab kaasa aastaaruande teiste osade põhjalikumale lahti selgitamisele. Ilma piisavat teavet sisaldava raamatupidamise aastaaruande lisadeta võib bilansi ja kasumiaruande kasutamine olla problemaatiline. Aastaaruanded peaksid aga aitama vähendada riske kindlama otsustusprotsessi kaudu. (Fenyves, *et al.*, 2018, p. 174) Raamatupidamisaruande lisad sisaldavad asjakohastes õigusaktides nõutud andmeid ja tekstilisi selgitusi, samuti bilansi ja kasumiaruande erinevaid

kirjeid täiendavat teavet, mille abil välised sidusrühmad saavad selgelt hinnata äriühingu varalist, finants- ja tulupositsiooni (Kerezsi & Hegedüs, 2021, p. 52). Lisad peaksid toetama usaldusväärse ja realistliku teabe asjakohast esitamist, mis põhineb raamatupidamispehimoetel, eelkõige täpsuse, selguse, järjepidevuse ja täieliku avalikustamise pehimoetel. (Kerezsi & Hegedüs, 2021, p. 51) Neid koostatakse tavaliselt kas tabelite või tekstina, lähtudes pehioaruannete kirjete järjekorrast. Seega võib järeldada, et raamatupidamise aastaaruande lisade teabesisu oleks otsustava tähtsusega raamatupidamise aastaaruannete kompleksseks mõistmiseks nii erinevate turuosalistele ja sidusrühmadele kui selle kasutajatele. Äriühingu edukaks toimimiseks on teadlikkus võtmeteguriks, sest nõutava teabega varustatud raamatupidamisaruannete lisad tagavad turuosaliste nõuetekohase teadlikkuse taseme. (Fenyves, *et al.*, 2018, p. 180) Eeltoodu käsitles aastaaruannet, tervikliku majandusaasta aruande jaoks tuleb juhtkonnal lisaks koostada tegevusaruanne.

Tegevusaruannetes esitatud teave täiendab finantsaruannetes avalikustatud sisu. Selle peamine eesmärk on anda kasutajale selgitusi finantsaruannetes esitatud summade kohta ja kirjeldada tegureid, mis mõjutavad erinevate finantskategoriate (varade, omakapitali, tulude, kulude ja finantstulemuste) väärtusi. (Nowak, 2015, p. 122) Lisaks sellele aitab tegevuste avalikustamine investoritel mõista tulu ja rahavoogude kvaliteeti ja varieeruvust, mis mõjutab otseselt finantsaruannete koostamist. Seega, kui analüütikute prognoosid on ebatäielikud või on ettevõtte pehioaluste suhtes kallutatud, võib kvalitatiivsel avalikustamisel olla täiendav selgitav jõud ettevõtte tulevase tulemuslikkuse ja kasumlikkuse prognoosimisel. (Tailab & Burak, 2021, p. 431) Informatiivsuse osas eeldatakse, et juhid avalikustavad väärtuslikku teavet või teavet, mis leevendab tulemuste kõikumist. Praktikas avalikustatakse nii häid kui ka halbu uudiseid, et rahuldada investorite teabevajadust või viia investorite ootused kooskõlla juhtkonna ootustega. (Muslu, *et al.*, 2015, p. 934)

Finantsaruandluse õigeaegsus on oluline osa raamatupidamisinformatsiooni asjakohasuse kindlaksmääramisel, samas kui avalikustamine on teine oluline element, mis on vajalik finantsaruandluse kasutajate otsuste tegemiseks. Finantsaruandluses sisalduv informatsioon on oluline, kuna aitab aktsionäridel teha otsuseid oma tulevaste investeeringute kohta. Samas õigeaegse teabe avalikustamise viivitused kasutajatele, võivad mõjutada turu tõhusust. (Ismail & Chandler, 2004, p. 1) Raamatupidamise aruandeid koostatakse tavaliselt laia ringi tarbijate jaoks, seega arusaadavuse printsiibi alusel peab esitatav teave olema ülevaatlikult ning see peab olema hästi loetav ja mõistetav. Samas peab aruanne sisaldama informatsiooni ettevõtte

finantsseisundist ja seda mõjutavatest teguritest. Järelikult on kaasaegses maailmas finantsaruanne kõige objektiivsem ja usaldusväärsem teabebaas, mille põhjal saab kujundada arvamuse ettevõtja vara ja finantsseisundi kohta (Osadchy, *et al.*, 2018, p. 340).

Aruandes antakse ülevaade ettevõtte finantsseisundist, sealhulgas varadest, kohustistest ja omakapitalist. Seetõttu on iga ettevõtte finantsseisundi ülevaade majandusaasta aruandes oluline mitmel põhjusel (Lampe, 2023):

- majandusaasta aruandes sisalduv informatsioon aitab hinnata ettevõtte maksevõimet ehk võimet tasuda kohustisi;
- majandusaasta aruandes sisalduv informatsioon aitab analüüsida ettevõtte likviidsust ehk ettevõtte võimet varad rahaks muuta;
- majandusaasta aruandes sisalduv informatsioon aitab mõista ettevõtte omakapitali struktuuri;
- majandusaasta aruandes sisalduv informatsioon aitab hinnata ettevõtte kasumlikkust;
- majandusaasta aruandes sisalduv informatsioon aitab prognoosida investeerimisotsuseid;
- majandusaasta aruandes sisalduv informatsioon aitab hinnata ettevõtte väärtust.

Eeltoodu põhjal võib isikud, kellel on huvi raamatupidamise aastaaruannete vastu, jagada kahte rühma: teabe välised ja sisemised kasutajad. Sisekasutajate rühma kuuluvad näiteks juhtorgan, juhid, direktorite nõukogu, erinevate osakondade juhid ning töötajad. Kasutajateks, kes on huvitatud majandusaasta aruandest väljastpoolt organisatsiooni, võivad olla nii omanikud kui ka reaalsed ja potentsiaalsed investorid, pangad, tarnijaid ja ostjaid, kindlustusorganisatsioonid, erinevad riigiasutused (MTA, Statistikaamet, Konkurentsiamet jne), kohus, börs, meedia ja teised. (Osadchy, *et al.*, 2018, pp. 342–344) Kõik eespool välja toodud isikud kasutavad aruandeid isiklikel eesmärkidel. Esiteks kasutab aruandlust ettevõtte juhtkond juhtimisotsuste tegemise alusena. Andmed on vajalikud organisatsiooni tegevuse analüüsimiseks, mille abil on võimalik tuvastada varem kehtestatud eesmärkide kõrvalekallete põhjused ja avastada näiteks kasutamata tootmisvarud.

Majandusaasta aruandes esitatud finantsarvestuse andmed annavad teavet, mis on vajalik tippjuhtidele investeerimisprojektide rahastamiseks. Samas on majandusaasta aruannetes sisalduvast teabest tulenev informatsiooni kvaliteet oluline riigiasutustele, kes kontrollivad riigi majandustegevust, sealhulgas kasumi saamisega seotud tegevusi. Seega sõltub maksukontrollide sagedus ja nende tõsidus ning trahvide suurus sellest, kui õigeaegselt

ettevõtja oma finantsaruanded esitab. (Osadchy, *et al.*, 2018, p. 340) Samuti on majandusaasta aruande esitamisel oluline rolli läbipaistvuse ja ettevõtte usaldusväärsuse taseme osas. Selle all mõeldakse, et finantsaruandluse läbipaistvus tugevdab kliendisuhteid. Kliendid, kes on teadlikud ettevõtte finantsseisundist, tunnevad end kindlamalt siis, kui nad sõlmivad ettevõtjatega pikaajalisi lepinguid. Finantsaruandluse läbipaistvus aitab suurendada ka töötajate usaldust tööandja organisatsiooni vastu. Samuti on finantsaruandluse läbipaistvusel oluline seos investorite poolse usaldusega. Sageli eelistavad potentsiaalsed investorid rahastada usaldusväärseid ettevõtjaid, kelle finantsaruandlus annab neile kindlustunde, et raha on turvaliselt investeeritud. (Lampe, 2023)

Kokkuvõtvalt selgus, et üldiselt annab majandusaasta aruanne ülevaate organisatsiooni tegevuse finantstulemustest. Seega peaks majandusaasta aruandes esitatud teave olema objektiivne, täpne, õiglane ja arusaadav. Aastaruandes esitatud teave sisaldab informatsiooni aruannet esitava organisatsiooni finantsseisundi, rahavoogude ja omakapitali muutuste kohta. Samas iga-aastane majandusaruandlus on vahend ettevõtte finants- ja majandustegevuse juhtimise probleemide tuvastamiseks, ettevõtte prestiiži parandamiseks, üksikute näitajate ja tervikuna finantstulemuste prognoosimiseks. Lisaks aitab see tuvastada tegureid, mis mõjutavad negatiivselt ettevõtte tegevuse tõhusust. Nende tegurite hindamine omakorda võimaldab tuvastada turutrende, mis võib mõjutada pikaajalise strateegia planeerimist. Tegevusaruanne kajastab äritegevust tervikuna ja võimaldab avalikkusel kujundada ettevõtte kohta arvamust, samuti on selle põhjal võimalik teha järeldusi ettevõtte maksevõime kohta ning tuvastada juriidilise isiku tegevusega seotud riske. Järelikult peab aruandluse edastama avalikkusele õigel ajal ning selles sisalduv informatsioon peab olema õige ja õiglane, et selle põhjal oleks võimalik andmeid võrrelda ja ettevõtte näitajate ja tegevuste kohta järeldusi teha. Majandusaasta aruanne ja selle tähtsus ei piirdu ainult äriühingu kohustusega esitada see konkreetseks tähtjaks, sest aruanne sisaldab ka teavet, mis on oluline mitte ainult ettevõtte ja selle sisekasutajate jaoks, vaid ka mitmetele välistele osapooltele, kes on aruandes sisalduvast teabest huvitatud.

1.2. Majandusaasta aruande muutmise ja korrigeerimisega seotud probleemkohad

Selles osas antakse teavet majandusaasta aruannete muutmise ja korrigeerimisega seotud probleemidest ja nende mõjust riigi majandusega seotud protsessidele. Kuna seda teemat ei ole veel uuritud, siis tuginetakse teoreetilises osas varem läbiviidud uuringutele, mis on seotud aastaaruannete esitamata jätmise põhjuste väljaselgitamisega. Konkreetselt keskendutakse alapeatükis 1.2 uuringule „Majandusaasta aruannete mitte esitamise mõjuanalüüs Rahandusministeeriumile“. Eelnevast peatükist selgus, et finantsaruanded on suhtlusvahend juhtide või juhatuse ja ettevõtte omanike vahel.

Juhid võivad aga teavet manipuleerida, et täita majandusaasta aruannetest huvitatud erinevate rühmade ootusi. Näiteks juhtide jaoks on uus viis aastaaruannete kasutamiseks see, et aastaaruannete algsest eesmärgist kui teabevahenditest minnakse üle sügavamale eesmärgile kui turundusvahendile. Just seda on võimalik saavutada nende aruannete kohandamisega. Lisaks sellele, kuna majandusaasta aruanne on dokument, mida juhid kasutavad omanikele aru andmiseks, võivad aruandega seotud probleemide tõttu tekkida organisatsioonisisest konfliktid. Arusaamatused ja vaidlused võivad omakorda viia ettevõtte majandustulemuste halvenemiseni ja majandustulemuste väärakajastamiseni. (Oghenefegha, 2022, p. 70)

Üks olulisemaid tagajärgi iga-aastase majandusaruandluse kohandamise puhul on riikliku statistika ebatäpsus ja sellest tulenevad finantsriskid. Suurim probleem on see, et muudatuste tegemisel tuleb sisemajanduse koguprodukti (edaspidi SKP) arvutused ümber teha, mis võivad hiljem oluliselt erineda esialgsetest tulemustest. Lisaks sellele võib valedele andmetel põhinev statistika viia valede otsuste tegemiseni riiklikul tasandil. (Laidroo, *et al.*, 2020, lk 97) Riiklikku statistikat kasutatakse arengukavade ja prognooside koostamiseks, poliitika kujundamiseks, teadus- ja rakendusuringute tegemiseks ning teadmuspõhiste otsuste langetamiseks. Samuti kasutavad statistikaasutused laialdaselt paljude ettevõtete aastaaruandeid erinevate tegevuste jaoks, mis võimaldavad määrata tootmise arengu suuna ja taseme. (Riikliku statistika seadus, 2010) SKP on majandustegevuse mahu näitaja, mis ei ole mõeldud heaolu mõõtmiseks. SKP on ka Euroopa Liidu tasemel oluline näitaja, millel põhinevad liikmesriikidele tehtavad maksed. (Aitken, 2019, p. 4)

Üldiselt vajavad ettevõtjad finantsaruandlust, et leevendada nende ja võlausaldajate vahelist teabeasümmeetriat. Seega on finantsaruandlus kontrollivahendiks ning finantsaruannete

õigeaegne avalikustamine võib olla üks viis, kuidas leevendada probleeme omanike ja võlausaldajate vahel. Aruandluse korrigeerimine, samuti teabe puudumine tehtud muudatuste kohta, võib aga viia partnerluse halvenemiseni. (Luypaert, *et al.*, 2016, p. 510) Viimasel ajal on aga tekkinud tendents, et majandusaasta aruanne muutub dokumendiks, mis võib sisaldada mitte ainult olulist teavet ettevõtte kohta, vaid ka fakte, mida ei tohiks aruandes kajastada. Seega võib aruannetes üha sagedamini näha tootereklaami, pilte tegevustest ja muud teavet, mida kasutajad otsustusprotsessis ei vaja. Seetõttu on kaasaegsete aastaaruannete koostajad praktiliselt kaotanud erinevuse aastaaruande kui finantsteabe allika ja aastaaruande kui hoolikalt manipuleeritud reklaamivahendi vahel. (Oghenefegha, 2022, pp. 72–73)

Majanduskeskkonnas, mis on pidevas edasi arenemises, ei saa enam aastaaruandeid koostada vaid minevikus toimunud sündmuste baasil. Kuna finantsaruandluse eesmärk on anda teavet ka selle kohta, mis on toimunud peale aruandekuupäeva ja enne aruande esitamist, siis võib ebakorrektnete teave avaldada kahjulikku mõju edasiste otsuste tegemisele. Lisaks sellele võib ettevõtte juhtkond olla ise aruandes esitatud informatsioonist segaduses, mille tulemuseks on tehtavad otsused ebamõistlikud ja läbimõtlematud. (Căruntu & Ciurlău, 2015, p. 399)

Kuna majandusaasta aruande üks eesmärk on uute investorite meelitamine, on aruandes sisalduv teave mõeldud olemasolevate ja potentsiaalsete investorite otsustusprotsessi hõlbustamiseks. Kuna aga investorid ei saa alati nõuda aruandvatelt üksustelt otse teabe esitamist, peavad nad vajaliku finantsteabe saamiseks tuginema majandusaasta aruannetele. Sel viisil saavad nad hinnata tulevaste netorahavoogude väljavaateid majandusüksusesse. Kui teave on ebaõige või paneb investorid kõhklema konkreetse majandusüksuse kohta otsuse tegemisel, siis võib see põhjustada juriidilisele isikule olulisi raskusi. See tuleneb asjaolust, et enamik ettevõtteid sõltub väljastpoolt tuleva finantsabi saamisest ning neil on suured ootused ja nad teevad suuri jõupingutusi investeringute kaasamiseks. (Oghenefegha, 2022, p. 71)

Majandusaasta aruannete esitamisega seotud probleemide üheks põhjuseks on ka raamatupidamisuskustega töötaja puudumine ja asjaolu, et aruande koostamine ei ole ettevõtja jaoks prioriteet. Ettevõtjate seas on levinud arvamus, et aruande koostamine nõuab märkimisväärseid lisapingutusi, samuti võivad aruande koostamisel viimasel hetkel tekkida ettenägematud takistused, mis nõuavad nende lahendamiseks lisa-aega. Seetõttu ei koostata aruandeid kohe õigesti ja teatud aja möödudes tuvastatakse nendes vead. See toob kaasa aruannete korrigeerimise ja näitab ka seda, et juriidiline isik ei saa oma finantsaruannetega hakkama. (Laidroo, *et al.*, 2020, lk 109–110)

Majandusaasta aruannete kohandamise tulemuseks on see, et riigiasutused ei saa tegutseda võimalikult tõhusalt. Näiteks mõjutab see MTA riskimudelite kvaliteeti. Kui mudelid töötavad mõningate kõrvalekalletega või tuginevad ebakorrektsel teabele, siis ei saa sel juhul kõiki ettevõtteid maksukontrollile allutada. Riskisüsteemi kvaliteet omakorda mõjutab otseselt riigi maksutulude suurust. Majandusaasta aruande korrigeerimisel võivad olla negatiivsed tagajärjed seoses pankrotimenetlusega. Näiteks võib tekkida olukord, kus MTA esitab ettevõtte vastu pankrotiavalduse ja tsiviilkohtus selgub, et ettevõtte pole tegelikult maksejõuetu. Kui aastaaruannete korrigeerimised kajastuksid hagiavalduses või kui MTA oleks nende väidete olemasolust aastaaruannete põhjal juba teadlik, väldiks see asjatuid kohtuvaidlusi. Samas mõjutavad parandused ja ebatäpne teave otseselt ka konkurentsiameti tööd, mis ei suuda jälgida teatud aja jooksul toimuvaid muutusi turul. (Laidroo, *et al.*, 2020, lk 97–98)

Veel üks ajakohast ja korrektset teavet vajav asutus on Eesti Pank (Laidroo, *et al.*, 2020, lk 97). Pank kasutab majandusaruandeid majandusprognoside tegemiseks. Seetõttu on eriti oluline, et prognoosi koostamisel kasutataks pank usaldusväärseid ja tõeseid andmeid. (Eesti Pank, i.a.) Samuti võivad majandusaasta aruannete korrigeerimisel olla järgmised negatiivsed tagajärjed (Laidroo, *et al.*, 2020, lk 157):

- toetuste ja hüvitiste andmine valedele tööstusharudele;
- krediidasutuste poolt pakutavate teenuste madalam kvaliteet;
- Statistikaameti suutmatus avalikustada statistilisi näitajaid 365 päeva jooksul;
- juriidilistelt isikutelt lisaandmete küsimine ja ressursi ebamõistlik kasutamine;
- erinevate analüüsides jaoks vajaliku sisendi puudumine (peamiselt organisatsioonide esindajate jaoks).

Kokkuvõttena on majandusaasta aruannete muutmisel ja korrigeerimisel suur mõju erinevatele majandusprotsessidele ning see tekitab probleeme nii avalikkusele kui ka organisatsioonile, kes on huvitatud nendes aruannetes esitatud andmete usaldusväärsusest ja asjakohasusest. Seega märgitakse, et õigeaegne ja korrektselt esitatud teave mõjutab ärikeskkonda tervikuna, tagab saavutada majanduskeskkonnas usaldust ja läbipaistvust. Lisaks mõjutab aruannetes muudatuste tegemine (eriti kui neid ei kommenteerita ja ettevõtja ei anna aru tehtud kohandustest) otseselt finantssektori tõhusust, sest majandusaasta aruannete andmeid kasutatakse mitte ainult erasektori ettevõtete, vaid ka avaliku sektori organisatsioonide finantstulemuste analüüsimiseks. Seetõttu on vaja pidevalt analüüsida turgu probleemsete

valdkondade tuvastamiseks, et saaks välja töötada meetmed nende murekohtade lahendamiseks.

1.3. Reaalajamajanduse olemus ja selle olulisus majandusaasta aruannete esitamisel

Selles osas antakse ülevaade Eesti õigusaktides sätestatud aruandlusnõuetest ning kirjeldatakse reaalajas toimuva majanduse mõistet ja juhitakse tähelepanu reaalajamajanduse mõiste tähtsusele seoses majandusaasta aruannete esitamisega. Kuigi uut süsteemi ei ole Eestis veel kasutusele võetud, tasub siiski mõelda, millist mõju see võib avaldada praegusele majandusolukorrale, et üleminek uuele süsteemile oleks võimalikult lihtne ja arusaadav nii riigile kui ka ettevõtjatele.

Eestis on kaks põhilist seadust, mille alusel korraldatakse äritegevust ja määratakse kindlaks majandusaasta aruande esitamise nõuded. Need õigusaktid on raamatupidamise seadus ja äriseadustik. Lisaks majandusaasta aruannete esitamise ja koostamise nõuded on sätestad rahandusministri määruses „Majandusaasta aruande taksonoomia ja selle alusel koostatavate raamatupidamise aastaaruande vormide kehtestamine“, samuti on selle dokumendi põhjal loodud e-äriregistri aruandlusvormid ja lisad (Rahandusminister, 2017). Esimene seadus sätestab, et kõik Eestis registreeritud äriühingud (st täis- ja usaldusühingud, osaühingud, aktsiaseltsid, korteriühingud ja tulundusühingud), mittetulundusühingud ja sihtasutused on kohustatud koostama ja esitama majandusaasta aruande lõppenud majandusaasta kohta (Raamatupidamise seadus, 2002). Sõltumata juriidilise isiku vormist ja tegevuse liigist, tuleb majandusaasta aastaaruanne esitada äriregistrile kuue kuu jooksul pärast majandusaasta lõppu, olenemata sellest, kas juriidiline isik on tegelema majandustegevusega või mitte (Äriseadustik, 1995).

Majandusaasta pikkus on tavaliselt 12 kuud ja see ühtib kalendriaastaga, kui juriidilise isiku põhikirjas ei ole sätestatud teisiti. Majandusaasta aruanne koosneb kahest aruandest: raamatupidamise aastaaruandest ja tegevusaruandest. Raamatupidamise aastaaruanne koosneb omakorda mitmest esitatavast aruandest (bilanss, kasumiaruanne, rahavoogude aruanne, omakapitali muutuste aruanne ja raamatupidamise aastaaruande lisad). Eesti finantsaruandluse standardi põhimõtete alusel tegutsevate mikro- ja väikeettevõtjatele kehtib erand – nende raamatupidamise aastaaruanne peab koosnema vähemalt kahest põhiaruandest: bilansist ja

kasumiaruandest ehk nad esitavad lühendatud raamatupidamise aastaaruande. (Raamatupidamise seadus, 2002)

Liikudes seadusandlikust osast reaalamajanduse toimuva majanduse juurde, tasub märkida, et ettevõtjad on jõudmas uude ajastusse, mida nimetatakse ka "praeguse aja majanduseks". Reaalamajandus tähendab uut ärimudelit, kus tehingud turul osalevate osapoolte vahel toimuvad reaalamajanduses ehk andmevahetus toimub digitaalsel ja masintöödeldaval viisil. Seega võib reaalamajanduse toimuvat majandust iseloomustada äritegevuse mõõtmise, hindamise ja otsustusprotsesside olulise kiirenemisega. (Vasarhelyi & Alles, 2008, p. 227)

Uuele süsteemile üleminekul on palju eeliseid. Üks neist on näiteks kiire ja automatiseeritud andmevahetus ning teabe parem kättesaadavus ja läbipaistvus. Samuti märgitakse, et uuele süsteemile ülemineku eeliseks on uute IT-lahenduste loomine, mis viib hiljem ressursside ja tehingukulude mõistlikule kasutamisele. Tugev argument reaalamajandusele ülemineku kasuks on ettevõtte konkurentsivõime suurenemine. Samuti on reaalamajanduse toimiv majandus eeliseks partnerlussuhete ja piiriülese koostöö arendamisel. Lõpuks aitab uus süsteem vähendada bürokraatiat ja stimuleerib majanduslikku ja sotsiaalset innovatsiooni. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2020, lk 4) Lisaks sellele võib RTE-d iseloomustada viivituste märkimisväärne vähenemine erinevate protsesside vahel. Seda soodustab järkjärguline digitaliseerimine infotehnoloogia rakendamise kaudu. Seega võib väita, et RTE nõuetekohane rakendamine annab organisatsioonile konkurentsieelise ning aitab keskenduda andmete kvaliteedile ja kättesaadavusele reaalamajanduses, kuna tänapäeval on andmeid alakasutatud – neile on raske ligi pääseda ning nende käsitsi analüüsimine on aeganõudev. (Vasarhelyi, *et al.*, 2010, p. 406)

Tasub märkida, et reaalamajandus on lai mõiste, mis hõlmab erinevaid tegevusi, mida saab automaatselt reaalamajanduses teha andmekogumist võimaldavate tehnoloogiate abil. Väidetakse, et reaalamajanduses toimub andmete sagedane kogumine ja sellest tulenev kasutamine automatiseeritud protsesside abil. See protsess sõltub suuresti esitatavate andmete kvaliteedist. (Vasarhelyi & Alles, 2008, p. 236) Nende andmete hulka kuuluvad näiteks äripartnerite vahelised tehingud, organisatsiooni sisemised planeerimisprotsessid ning valitsuse ja juriidiliste isikute vaheline suhtlus (Krimmer, *et al.*, 2019, lk 4).

„Reaalamajanduse aluste ja rakendusvõimaluste uuring“ on näidanud, et reaalamajandusega on seotud teatud riskid ja piirangud. Peamiselt muretsuvad ettevõtete omanikud kõige rohkem

tundlike andmete vahetamise ja edastamise pärast ning eelkõige nende turvalisuse pärast. Veel üheks takistuseks RTE-le üleminekul võib olla liigselt juurdunud mentaliteet. See viitab tugevale avalikule arvamusele, mis ei aktsepteeri vananenud ja uute lahenduste samaaegset kasutamist. See omakorda pikendab üleminekuperioodi ning võib viia lühiajaliste probleemide ja ebaõnnestumisteni üleminekul uuele süsteemile tervikuna. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2020, lk 18)

Kuigi reaalamajanduse süsteem ei ole veel kasutusele võetud, võib eeldada, et see mõjutab majandusaasta aruannete esitamist. Näiteks selleks, et saavutada üks reaalamajanduse eesmärgid – uute tehnoloogiliste lahenduste loomine – on vaja pakkuda ettevõtetele ja ka avalikule sektorile ühtset andmebaasi, mille kaudu teavet vahetatakse ja töödeldakse. Äriprotsesside ja nendega seotud otsuste tegemise kiirendamine nõuab, et rohkematel inimestel nii ettevõtte sees kui ka väljaspool seda oleks juurdepääs kvaliteetsetele, üksikasjalikele ja otsitavatele andmetele, mis ei piirdu traditsiooniliste andmete koondamise meetoditega. Seetõttu tuleb teabevoode omavahel ühendada ja luua ühine, kergesti ligipääsetav andmetöötlussüsteem. (Vasarhelyi & Alles, 2008, p. 230) Sellisel juhul saavad riigiasutused automaatselt juurdepääsu ettevõtjate poolt reaalamajanduses kuvatavatele andmetele, mis on nende tööks vajalikud. Selle tulemusena on võimalik vältida raamatupidamise aastaaruannete ja igakuiste maksudeklaratsioonide koostamist nii, nagu seda praegu tehakse. Seega ei peaks aastaaruandlus tulevikus kajastama mitte ainult eelmise aasta olukorda, vaid ka andmete edastamist reaalamajanduses, mis toob kasu nii riigile kui ka ettevõtjatele, kajastades aruandes reaalamajanduse finantsolukorda. See on kajastatud ka Reaalamajanduse visioonis, mis tutvustab teemakohaseid projekte Eestis. „Aruandlus 3.0“ projekti informatsiooni alusel on tegemist Maksu- ja Tolliametiga, Statistikaametiga ja Eesti Panga ühisprojektiga, mille eesmärk on luua võimalus, et ettevõtjad saaksid automaatselt ja ühekordselt oma andmeid riigile edastada. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2020, lk 44) Kuid reaalamajanduses toimuva majanduse visiooni elluviimisel tuleb arvestada ettevõtete võimetega minna üle automatiseerimisele. Kuid nagu uuring on näidanud, peavad raamatupidamisprogrammide abil oma raamatupidamisarvestust vaid vähesed ettevõtjad. Ülejäänud järgivad konservatiivsemaid vaateid ja jätkavad näiteks *Exceli* või *Wordi* kasutamist. (Güldenkoh & Silberg, 2022, p. 131)

Reaalamajanduses võimaldab investoritel paremini mõista ettevõtte tulemuslikkust ja seega suurendada nende võimet kiiresti reageerida muutustele. Lisaks meelitavad investoreid tõenäolisemalt ettevõtted, kes suudavad pakkuda reaalamajanduses teavet, sest neil on tulemuslikum

organisatsiooni juhtimine. (ACCA, 2013, p. 12) Lõpuks usuvad professionaalsed investorid, et ettevõtete reaalarajas aruandlus võimaldab neil mitte ainult teha järeldusi organisatsiooni tegevuse kohta, vaid suurendab ka tõenäosust, et need ettevõtted meelitavad rohkem investeringuid (Belfo, *et al.*, 2015, p. 13). Organisatsiooni sees on reaalaraja aruandlusel oluline roll. Kogu organisatsiooni elu jooksul pakub reaalarajamajandus täielikku ja kohest teavet ettevõtte põhiaspektide kohta, mis võimaldab ettevõtjatel juhtida oma protsesse ajakohase teabe põhjal ning saavutada taktikate ja strateegiate kiire kohandamine. (Vasarhelyi & Alles, 2008, p. 228)

Eespool toodu põhjal võib järeldada, et reaalarajas majanduse rakendamine mõjutab peamiselt kahte isikute rühma: ettevõtjaid ja riiki. Seega seisneb kasu ettevõtjatele selles, et ettevõtjad, kes jagavad ja töötlevad andmeid reaalarajas, saavad oma äritegevusest kohese ja üksikasjalikuma ülevaate. Lisaks reaalarajas toimuv teabevahetus võimaldab ettevõtte ressursside tõhusamat kasutamist, samuti tuleviku tegevuse planeerimist ja võimalikke riskide juhtimist. On samuti eeliseks ka see, et reaalarajas masinloetavate andmete vahetamine võimaldab tarneahelas osalejate vahel produktiivsemat koostööd, mis suurendab usaldust ja läbipaistvust äripartnerite vahel. Reaalarajas toimuva majanduse rakendamine eeldab digitaalsete tehingute kasutamist, mis vähendab finantsasutuste krediidiriski ja suurendab tõenäosust, et ettevõtted saavad rahastamist. Seega aitab üleminek uuele süsteemile vähendada ettevõtete tegevuskulusid. Näiteks elektrooniliste arvete automatiseeritud töötlemine säästab paberarvete töötlemise kulusid, mida saab kasutada investeringuteks. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2020, lk 15)

Reaalarajas toimivast majandusest oleks märkimisväärne kasu riigile. Riigiasutused saaksid äriandmeid kasutada automaatseks aruandluseks ja reaalarajas maksustamiseks ilma ettevõtjate aruandluskoormuseta. Lisaks sellele, saab reaalarajas saadavat teavet kasutada avaliku sektori poliitika kujundamisel ning majandussündmuste prognoosimudelite väljatöötamiseks. Üks tähtsamaid reaalarajamajanduse eeliseid riigi jaoks on see, et uued andmeanalüüsi vahendid võimaldavad kasutada riiklikest või muudest andmebaasidest pärit teavet reaalarajas, et luua lahendusi majandusliku olukorra pidevaks jälgimiseks ja hindamiseks. Sellest lähtuvalt saavad valitsused anda ettevõtjatele tagasisidet ja arendada hoiatussüsteeme nii ettevõtjatele kui ka riigiasutustele. Lõpuks on uuele süsteemile üleminekul oluline roll Euroopa Liidu (edaspidi EL) tasandil, sest reaalarajas toimivate majanduslahenduste rakendamine aitab kaasa EL-i ühtse turu ajakohastamisele. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2020, lk 16)

Mõned Euroopa riigid on juba osaliselt kasutusele võtnud reaalarajas toimuva majanduse süsteemi. Esimene riik, kes hakkas selles suunas liikuma, oli Holland. Seal töötati välja ühtse äriaruandluse kontseptsioon, mis võimaldab ettevõtete aruandlust automatiseerida. Süsteemi peamine eesmärk on vähendada ettevõtjate halduskoormust, saada usaldusväärseid ja võrreldavaid finantsandmeid ning vältida korduvat aruandlust. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2020, lk 49) Järgmine riik, kes võttis selle muudatuse kasutusele, oli Taani, kes 2005. aastal liitus elektroonilise tehingute arveldamisega. 2011. aastal kehtestasid nad veel ühe muudatuse, millega nad nõudsid, et teatav arv ettevõtjaid esitaks majandusaasta aruanded XBRLi formaadis. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2020, lk 51) *EXtensible Business Reporting Language* (XBRL) on dokument, mis sisaldab selliseid äri- ja finantsandmeid, nagu bilanss, pearaamat ja muud finantsaruanded ning mida kasutatakse majandusaruannete edastamiseks (Statistikaamet, i.a.). Soome on samuti riik, mis kasutab reaalarajas toimuvat majandust. Esimene tehnoloogiline lahendus reaalarajas aruandluse võimaldamiseks võeti seal kasutusele 2012. aastal. Tehnoloogiline lahendus põhineb platvormil ja võimaldab koostööd ettevõtjate ja riigi vahel. Lisaks sellele on Soome ainus riik EL-s, kus on loodud maailma esimene RTE-le pühendatud akadeemiline kompetentsikeskus. Viimase kümne aasta jooksul on see asutus käivitanud mitmeid projekte reaalarajas toimuva majanduse edendamiseks Soomes. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2020, lk 49–50) Selle teabe põhjal võib järeldada, et EL riigid on väga huvitatud reaalarajamajanduse kasutuselevõtmisest, milleks nad teevad palju jõupingutusi ja materiaalseid investeeringuid, et varakult uuele süsteemile üle minna.

Kokkuvõtvalt tuleneb eeltoodust, et arvestades arvukaid eeliseid, on Eestil tõenäoliselt soovitatav võtta kasutusele reaalarajas toimuva majanduse kontseptsioon. Oluline on see, et RTE üks peamisi eeliseid on ettevõtja, kodaniku ja riigi jaoks nn tühja töö kõrvaldamine reaalarajas toimuva andmevahetuse kaudu. Seega ei ole projekti eesmärk mitte ainult ettevõtjate vaid ka riigi halduskoormuse vähendamine. Sellisesse ökosüsteemi oleks kaasatud kõik ühiskonna tasandid (ettevõtjad, kodanikud ja riik) ning reaalarajamajanduse põhimõtete rakendamine tooks kaasa infoajastu eeliseid aja, raha ja isegi keskkonna säästmiseks. Seega peitub majandusliku kasu võti pikemas perspektiivis reaalarajas tehtavates tehingutes nii ettevõtjate kui ka riigi vahel.

2. TEISTKORDNE MAJANDUSAASTA ARUANNETE ESITAMINE

Töö empiirilise osa esimeses alapeatükis antakse ülevaade uuringu läbiviimisel kasutatud metoodikast, valimi moodustamisest ja protsessist. Teises alapeatükis analüüsitakse statistilisi andmeid, mis saadi Registrate ja Infosüsteemide Keskusest ja kvalitatiivse küsitluse kaudu kogutud andmeid, tulemused esitatakse graafiliselt ja täiendatakse lõputöö lisades selgitustega. Kolmandas alapeatükis keskendutakse järeldustele ja soovitudele, mis aitavad tagada korrektset ja objektiivset majandusaasta aruannete esitamist Eestis.

2.1. Metoodika ja valim

Lõputöö eesmärk on selgitada välja majandusaasta aruannete korrigeerimise põhjused Eestis alates aastast 2020. Eesmärgi täitmiseks kasutatakse lõputöö empiirilises osas kombineeritud uurimismeetodit, mis hõlmab kahe või enama meetodi kasutamist ühes projektis (Leavy, 2017, p. 164). Kombineeritud uurimismeetodit kasutatakse regulaarselt rakenduslikes sotsiaalsetes uuringutes ja käitumisteaduste valdkonnas, eesmärgiks on edendada muutusi kogukonnas või sotsiaalsetes tegevustes (Leavy, 2017, p. 9). Kombineeritud uurimismeetodi valik osutus lõputöö eesmärgi saavutamiseks sobivaks, kuna uuringus kirjeldatakse ja hinnatakse ettevõtjate käitumist seoses majandusaasta aruande esitamisega nii kvantitatiivsetele kui ka kvalitatiivsetele uurimismeetoditele iseloomulike viiside kaudu.

Kvantitatiivseid uuringuid võib iseloomustada kui teatud protsesside demonstreerimist, millest olulisemad on: mõõtmine, põhjusliku seose loomine, üldistamine ja replikatsioon (Bryman, 2012, p. 181). Kvantitatiivse uuringuna analüüsitakse 2020–2023 aastatel teistkordselt esitatud majandusaasta aruannete esitajaid tegevusvaldkonna, õigusliku vormi ja maakondade lõikes e-äriregistri andmete baasil. Kvantitatiivne empiiriline uuring on töös vajalik, kuna uuritakse suure populatsiooni üldisi näitajaid, kogutakse arvandmeid ning tehakse järeldusi (Seers & Critelton, 2001, p. 487). Valimiks on kõikne valim, sest valimisse võetud populatsioon on kõigi võimalike vaatlusüksuste kogum, mis sai olla valitud. Ideaalses uuringus peab olema valim identne sihtrühmaga (Lohr, 2021, p. 4). Uurimusse on kaasatud kõikidest Eestis tegutsevatest juriidilistest isikutest need, kes on teistkordselt oma majandusaasta aruandeid esitanud registripidajale alates aastast 2020.

Kvantitatiivse uurimuse osas kasutatakse andmekogumismeetodina sekundaarandmete kogumist. Andmed saadi Registrate ja Infosüsteemide Keskuse e-äriregistrist 19.12.2023. Uuringu jaoks koguti järgmised andmed: ettevõtja registrikood, õiguslik vorm, EMTAK kood (põhitegevus), maakond, e-posti aadress. Andmepäringuga saadi 12 209 juriidilise isiku andmed, mille alusel hakatakse saadud teavet struktureeritult kirjeldama. (vt lisa 1)

Andmeanalüüsi meetodikana kasutatakse kirjeldavat statistikat. Kirjeldava statistika eeliseks on see, et statistiliste andmete lühikirjeldus võimaldab andmeid korrastada ning neid kompaktselt ja lühidalt esitada. (Kaliyadan & Kulkarni, 2019, p. 83) Statistilise analüüsiga leitakse vastus esimesele (kui palju on aastatel 2020–2023 teistkordselt esitatud majandusaasta aruandeid) ja teisele (millistes valdkondades on aastatel 2020–2023 korrigeeritud majandusaasta aruandeid) uurimisküsimusele. Sekundaarandmete analüüsi esimeses etapis koondatakse andmed tabelisse, et neid oleks lihtne töödelda ja võrrelda. Ehk iga aasta kohta (ajavahemikul 2020–2023) on koostatud eraldi tabel, mille andmetest on näha, millal aruanne teistkordselt esitati, samuti millises tegevusvaldkonnas aruande esitaja tegutseb. Nende andmete põhjal nähtub, kui paljud on analüüsitud perioodi jooksul oma majandusaasta aruandeid uuesti esitanud. Teises etapis andmed struktureeritakse ja tulemused esitatakse valdkondade kaupa graafiliselt. Ka Allanson & Notar (2020, p. 376) toovad oma töös välja, et kirjeldav statistika võimaldab visualiseerida andmeid joonistes, samas esitada neid protsentide kujul. Valitud uurimismeetod võimaldab selgitada, kui paljud kohandasid oma aastaaruandeid analüüsitavas perioodis, ning selgitada välja, millistes valdkondades need juriidilised isikud tegutsevad.

Kvalitatiivse uuringu osas kasutatakse andmekogumise meetodina dokumendianalüüsi. Dokumentide analüüsiks valiti eesmärgistatud valim, mille puhul valitakse uurimisobjektid konkreetsete kriteeriumide alusel (Campbell, *et al.*, 2020, p. 654). Eesmärgipärase valimi kasutamise põhjuseks on see, et valim vastab paremini uuringu eesmärkidele ning võimaldab saada usaldusväärsemaid andmeid ja tulemusi. Eesmärgipärane valim moodustatakse e-äriregistrist saadud andmete alusel. Statistiliste andmete analüüsi tulemusena selgus, et 84% on majandusaasta aruandeid teistkordselt esitanute seas osäühinguid, siis keskendutakse edasises uuringus vaid neile.

Kvantitatiivse analüüsiga selgitati välja aruandeid teistkordselt esitanud osäühingute tegevusvaldkonnad lähtudes EMTAK koodist iga analüüsitava aasta kohta. Iga kalendriaasta kohta selgitati välja viis enamesinevat tegevusvaldkonda, kuhu kuulus analüüsitaval perioodil

kokku 2148 ettevõtjat (osaühingut). Nende ettevõtjate poolt koostatud 2148 majandusaasta aruandele teostati dokumendianalüüs, kasutati avalikult kättesaadavaid dokumente: majandusaasta aruande lisa „arvestuspõhimõtted“ ja tegevusaruanne. Dokumendianalüüsiga sooviti teada saada majandusaasta aruannete korrigeerimise põhjuse välja toomist ja selgitamist majandusaasta aruandes.

Andmeanalüüsimeetodina rakendatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi. Sisuanalüüs on uurimismeetod, mis võimaldab teha tekstidest nende kasutamise kontekstis reprodutseeritavaid ja usaldusväärseid järeldusi. Andmeanalüüsimeetodina annab sisuanalüüs võimaluse tekstimaterjali parafraseerida ning annab uusi teadmisi suurendab arusaamist kõnealuselt teemast. Üks analüüsi peamisi eeliseid on see, et see annab üldpildi kogemustest seoses konkreetse teemaga. (Cassell & Bishop, 2019, p. 199) Sisuanalüüsist selgub, kas ettevõtjad selgitavad majandusaasta aruandes tehtud muudatusi või mitte. Sisuanalüüsiks moodustati kategooria „korrigeerimise selgitus“ järgmiste koodidega: kood 1 (tegevusaruanne), kood 2 (esitlusviisi muutus), kood 3 (vead).

Seejärel viidi läbi kombineeritud küsitlus majandusaasta aruannet mitmekordselt esitanud 10 202 ettevõtja (osaühingu) seas. Küsitlused on kõige levinum vahend andmete kogumiseks ja analüüsimiseks, sest küsitluse abil saab tagada andmete kogumisel täieliku anonüümsuse (Sadan, 2017, p. 61). Selle andmekogumismeetodi puuduseks on aga madal vastamismäär, samuti piiratud võimalused kohandada küsimusi intervjueeritavate omadustega. (Patten, 2017, pp. 1–3). Kombineeritud küsitlus (vt lisa 2) koosnes 13 küsimusest, millest avatuid küsimusi oli kolm. Küsitlus koostati eesti ja vene keeles kasutades *Google Forms* rakendust. Veebilehe *Calculator.net* kuudu arvutati eeldatav vastanute arv s.o valimi suurus usaldusnivool 95% ning selle tulemusena selgus, et usaldusväärsete tulemuste saamiseks peab analüüsima vähemalt 371 ettevõtja vastuseid (Calculator.net, i.a.). Enne küsitluse laiali saatmist saadeti see 07.03.2024 testgrupile, et välja selgitada, kas küsitlus on arusaadav ja täidetav ning kui palju aega kuulub vastamiseks. Testgrupis osales seitse osaühingu esindajat ja/või raamatupidajat, kelle tagasisidest selgus, et küsitlusele vastamine võtab aega ligikaudu viis minutit. Lisaks selgus, et küsimused on korrektsed ja arusaadavad ning ei vaja sisulist muutmist, kahele küsimusele lisati võimalus valida kõik pakutud variandid.

Küsitlus saadeti 13.03.2024 nendele 2148 osaühingule, kelle majandusaasta aruandeid analüüsiti. E-kiri sisaldas ka aktiivset linki küsitlusele. Valimi e-posti aadressid saadi RIK päringuga (vt lisa 1). Esialgu oli vastamiseks ette nähtud viis päeva. Kuna viie päeva möödudes

vastas küsitlusele ainult kuus ettevõtjat, siis otsustati küsitlust pikendada veel viieks päevaks, et saada võimalikult palju vastuseid. Vaatamata pikendatud ajale ei saadud piisavalt vastuseid. Seejärel otsustati saata 28.03.2024 küsitlus kõigile analüüsitavatele ettevõtjatele (10 202 osaühingule), kes olid analüüsitaval perioodil mitmekordselt esitanud enda majandusaasta aruandeid. Küsitlus oli aktiivne kuni 03.04.2024. Küsitlusele saadi 202 vastust, mille usaldusnivoo (arvestades 5% hälbea), on 80% (Calculator.net, i.a.). Suletud küsimuste tulemuste analüüs esitatakse graafiliselt, avatud küsimustele tehakse sisuanalüüs kategooriate ja koodide alusel (vt lisa 3).

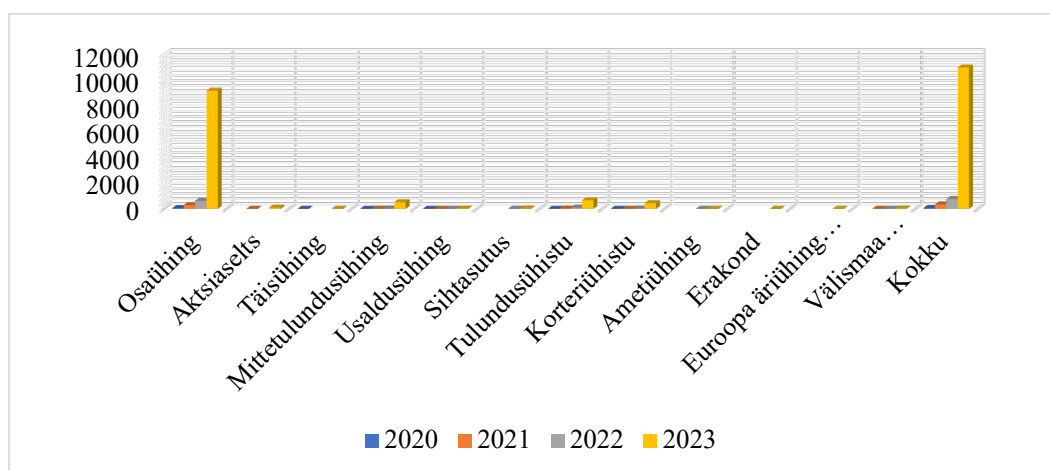
2.2. Uuringu tulemused

Uuringu tulemused esitatakse kolmes erinevas alapeatükis. Esmalt statistiliste andmete, seejärel dokumendianalüüsi ja viimasena küsitluse analüüsi tulemused.

2.2.1. Statistiliste andmete analüüsi tulemused

Uuringut alustati sekundaarsete andmete töötlemisega kirjeldava statistika abil. Alustuseks struktureeriti andmed tabelitesse (vt lisa 4) ja jagati kolme suurde rühma: õiguslik vorm, majandustegevuse liik (EMTAK kood) ja asukoht (maakond).

Esmalt struktureeriti kõiki juriidilisi isikuid käsitlevad andmed, et saada täielik ülevaade sellest, kui palju ettevõtjaid Eestis on majandusaasta aruandeid aastatel 2020–2023 teistkordselt esitanud. **Analüüsi käigus selgitati välja valitud perioodil muudetud majandusaasta aruannete arv juriidilise vormi järgi** (vt joonis 1).

Joonis 1. Teistkordselt esitatud majandusaasta aruannete arv juriidilise vormi järgi perioodil 2020–2023 (autori koostatud lisa 4 tabel 1 andmete alusel)

Analüüsiti 12 209 juriidilise isiku andmeid, millest nähtub, et nelja aasta jooksul on kõige sagedamini osaühingud (10 202) korrigeerinud majandusaasta aruandeid. Osaühingute osakaal teiste juriidiliste isikute seas oli 84%. Osaühing on Eestis kõige levinum juriidiline vorm (vt lisa 4 tabel 2).

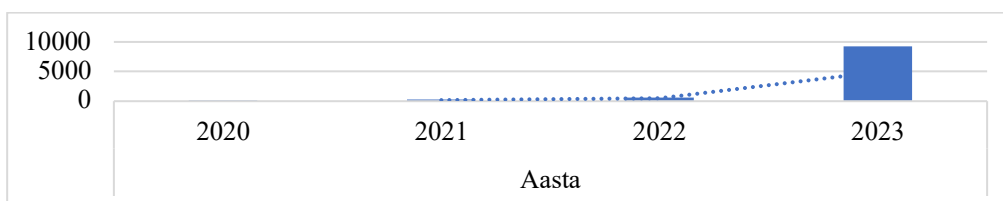
Järgmisena analüüsiti majandusaasta aruannete suhet nende aruannetega, mida ei korrigeeritud, võttes arvesse juriidiliste isikute koguarvu (vt tabel 1).

Tabel 1. Korrigeeritud majandusaasta aruannete suhe nende aruannetega, mida ei korrigeeritud, võttes arvesse juriidiliste isikute koguarvu Eestis (autori koostatud lisa 4 tabel 1 ja 2 andmete alusel)

Majandusaasta aruanne	2020	%	2021	%	2022	%	2023	%
Kokku korrigeeritud	71	0,025	347	0,114	773	0,245	11018	3,444
Kokku korrigeerimata	279221	99,975	304041	99,886	315052	99,755	308902	96,556
Kokku esitatud	279292	100	304388	100	315825	100	319920	100
Korrigeeritud osaühingute aruandeid	64	0,029	297	0,123	640	0,251	9202	3,550
Korrigeerimata osaühingute aruanded	219143	99,971	240884	99,877	254640	99,749	250035	96,450
Kokku osaühingute aruandeid	219207	100	241181	100	255280	100	259237	100

Tabelist nähtub, kui suur on nende ettevõtjate osakaal, kes korrigeerisid majandusaasta aruandeid võrreldes nendega, kes ei teinud aruannetes muudatusi esitamise tähtaja möödudes. Aruandeid korrigeerinud juriidiliste isikute protsent on aastast aastasse madal ega ületa 3,6% väärtust. (vt tabel 1) Enamus aruandeid korrigeerivad isikud on osaühingud (vt joonis 2). Seetõttu keskendutakse järgnevalt vaid osaühingutele.

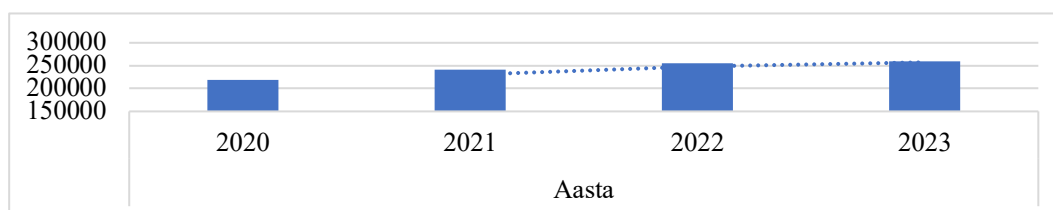
Seejärel analüüsiti, kui suur oli osaühingute arv, mille esindajad tegid majandusaasta aruannetes korrigeerimisi (vt joonis 2).

Joonis 2. Osaühingute poolt esitatud korrigeeritud majandusaasta aruannete arv perioodil 2020–2023 (autori koostatud lisa 4 tabel 3 andmete alusel)

Analüüsisist nähtub, et alates aastast 2020 on majandusaasta aruandeid korrigeerivate osaühingute arv kasvanud 144 korda (vt joonis 2).

Seejärel selgitati Registrate ja Infosüsteemide Keskusesse saadetud päringu põhjal, kuidas kasvas osaühingute arv Eestis aastatel 2020–2023. Uute osaühingute arv on suurenenud analüüsitaval perioodil vaid 1,18 korda (vt joonis 3).

Joonis 3. Osaühingute koguarv Eestis perioodil 2020–2023 (autori koostatud lisa 3 tabel 2 alusel)

Analüüsiks valitud perioodi jooksul on osaühingute arv suurenenud 40 030 võrra (vt joonis 3). Analüüsist nähtub, et majandusaasta aruannete korrigeerimise trend on kasvanud (vt joonis 2), mis ei ole samane registreeritud osaühingute koguarvuga (vt joonis 3).

Tabel 2. Rahvastiku paiknemine maakondade kaupa aastatel 2022–2024 (Eesti Linnade ja Valdade liit, 2024; autori koostatud)

Maakond	Aasta		
	2022	2023	2024
Võru maakond	34 842	35 006	34 669
Viljandi maakond	45 506	45 587	45 368
Valga maakond	27 787	27 926	27 557
Tartu maakond	155 290	159 932	161 957
Saare maakond	33 613	34 549	34 379
Rapla maakond	33 517	33 976	33 986
Pärnu maakond	86 402	87 765	87 552
Põlva maakond	24 439	24 369	24 139
Lääne-Viru maakond	58 122	58 792	58 328
Lääne maakond	20 441	20 827	20 653
Järva maakond	29 608	29 818	29 611
Jõgeva maakond	27 892	27 902	27 608
Ida-Viru maakond	131 757	131 775	130 362
Hiiu maakond	9 557	9 758	9 758
Harju maakond	621 281	640 935	647 174

Analüüsitavate seast on kõige rohkem osaühinguid (62%) registreeritud Harjumaa maakonda. Suurima osaühingute arvuga maakonnad on Tartu maakond (10%), Ida-Viru maakond (4%) ja Pärnu maakond (5%). (vt lisa 4 tabel 4) Need maakonnad on kõige tihedamalt asustatud ja neis elab kõige rohkem Eesti elanikke (vt tabel 2).

Analüüsidest osaühingute registreerimist ja elanike arvu maakondades nähtub, et mida suurem on maakonnas elanikke arv, seda rohkem ettevõtjaid selles tegutseb.

Järgnevalt analüüsitakse nende osaühingute tegevusvaldkondi, kes esitasid teistkordselt majandusaasta aruande analüüsitaval perioodil. Analüüs teostati aastate kaupa ja selgitati välja EMTAK koodide järgi, millistes tegevusvaldkondades need ettevõtjad tegutsesid. Analüüsist selgus, et enam tegutseti järgmistes valdkondades: eriehitustööd, hulgikaubandus, jaekaubandus, programmeerimine ja kinnisvaraala tegevus (vt tabel 3).

Tabel 3. Enam korrigeeritud majandusaasta aruannetes kajastunud tegevusvaldkonnad aastatel 2020–2023 (autori koostatud lisa 1 päringuga saadud andmete alusel)

EMTAK kood	Aasta
	2020
43 – Eriehitustööd	4
46 – Hulgikaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	6
47 – Jaekaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	4
62 – Programmeerimine, konsultatsioonid jms tegevused	3
	2021
43 – Eriehitustööd	14
46 – Hulgikaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	15
47 – Jaekaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	11
62 – Programmeerimine, konsultatsioonid jms tegevused	17
	2022
46 – Hulgikaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	26
47 – Jaekaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	28
62 – Programmeerimine, konsultatsioonid jms tegevused	31
68 – Kinnisvaraala tegevus	26
	2023
46 – Hulgikaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	470
47 – Jaekaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	412
62 – Programmeerimine, konsultatsioonid jms tegevused	448
68 – Kinnisvaraala tegevus	633

Analüüsisist nähtub, et valitud perioodi jooksul tegid kõige rohkem korrigeerimisi ettevõtjad (osaühingud), kes tegelevad majandustegevusega samades tegevusvaldkondades. Samuti selgub analüüsisist, et analüüsitava perioodi jooksul suurenes kohandusi teinud ettevõtjate arv 115 korda ehk 1946 võrra.

2.2.2. Dokumendianalüüsi tulemused

Seejärel teostati dokumendianalüüs, moodustati kategooria „Korrigeerimise selgitus“, mida avati kolme koodiga: tegevusaruandes kood 1 (selgitus), lisa „arvestuspõhimõtted“ kood 2 (esitusviisi muutus) ja kood 3 (vead). (vt tabel 4) Analüüsiti viie tegevusvaldkonna 2148 ettevõtja dokumente. Selgitati välja, kas majandusaasta mitmekordse esitamise põhjused on välja toodud aruannetes nõuetekohaselt.

Tabel 4. Kategooria „Korrigeerimise selgitus“ koodide esinemise sagedus (autori koostatud)

Kood/sagedus	Tegevusaruanne Kood 1: Selgitus	Lisa „arvestuspõhimõtted“	
		Kood 2: Esitusviisi muutused	Kood 3: Vead
Sagedus	0	7	3

Analüüsisist selgus, et kategooria kood 1 ei esinenud. See tähendab seda, et ükski osaühing ei ole oma tegevusaruandes märkinud majandusaasta aruandes tehtud muudatuste põhjust. Ainult seitse osaühingut (analüüsitavatest moodustab see 0,33%) on kajastanud majandusaasta aruandes tehtud korrigeerimisi lisa „arvestuspõhimõtted“ (kood 2 ja kood 3). Nendest kolm kajastasid muutused nii jaotises „Esitusviisi muutused“ (kood 2) kui ka jaotises „Vigade korrigeerimine“ (kood 3). Neli ettevõtjat seitsmest kajastasid esitatud aruandes tehtud muutused ainult jaotises „Esitusviisi muutused“. (vt tabel 4)

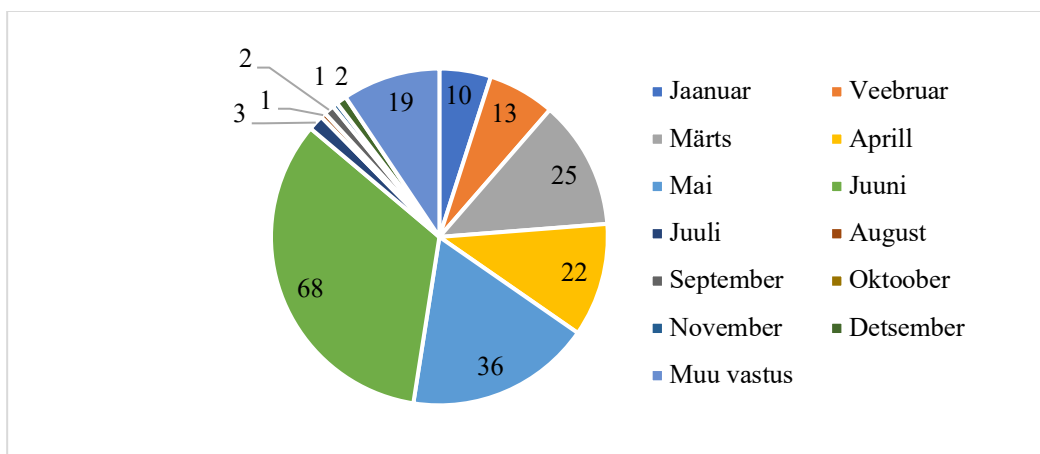
2.2.3. Kombineeritud küsitluse tulemused

Viimases uuringu etapis analüüsiti kombineeritud küsitlust. Kogutud andmeid analüüsiti programmi *Excel* abil, tulemuste visualiseerimiseks kasutati *Word* programmi. Kuna kombineeritud küsitlus koosnes nii suletud kui ka avatud küsimustest, on analüüsi tulemused jagatud kaheks: suletud küsimuste analüüsi tulemused esitati graafiliselt, avatud küsimustele tehti sisuanalüüs kategooriate ja koodide abil. Kategooriate ja koodide esitamiseks koostati koodipuu (vt lisa 3).

Alustatakse suletud küsitluse küsimuste tulemuste esitamisega.

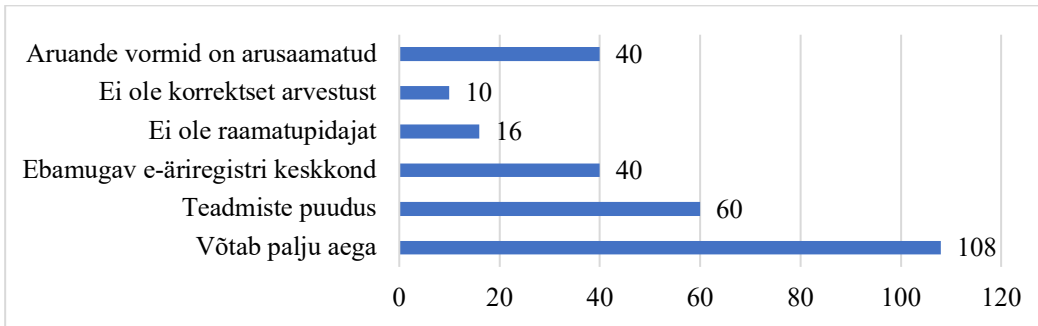
Esimese küsimusena sooviti teada saada seda, kuidas on osäühingus organiseeritud raamatupidamisarvestuse korraldamine. Enamik vastanutest kasutab raamatupidamisprogrammi, et iseseisvalt raamatupidamise arvestust teostada (47%). 41% vastanutest ostab raamatupidamisteenust sisse ja ainult 8% peab raamatupidamisarvestust *Exceli* programmis. **Teise** küsimusega sooviti teada saada, kes tegeleb ettevõttes tegevusaruande koostamisega. Küsitlusele vastanute seas märkis 98, et tegevusaruande koostab juhtkond (49% vastanute koguarvust). 51% vastutab raamatupidaja/teenusepakkuja ettevõtete tegevusaruande koostamise eest.

Kolmanda küsimuse abil selgitati välja, millal esitavad ettevõtjad majandusaasta aruande. Enamik (34%) valib majandusaasta aruande esitamiseks juunikuud. 18% märkis, et esitab majandusaasta aruande mais ning peaaegu sama osakaaluga esitatakse aruanne aprillis ja märtsis (vt joonis 4).

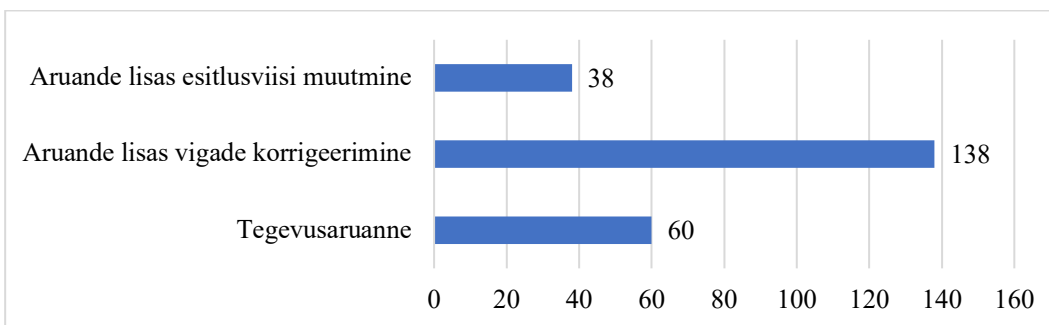
Joonis 4. Majandusaasta aruannete esitamine kuude lõikes (autori koostatud küsitluse vastuste põhjal)

Neljäs küsimus oli suunatud nende tegurite välja selgitamiseks, mis teevad majandusaasta aruannete esitamise keeruliseks või tekitavad ettevõtjate jaoks raskusi. Kõige sagedamini märkisid vastajad, et majandusaasta aruannete koostamine võtab palju aega (53%). 30% vastajatest märkis, et probleeme võib tekitada teadmiste puudus. Võrdselt vastati (20%) nii aruannete vormide arusaamatuse kui ka e-äriregistri keskkonna keerukuse kohta. Kõige harvemini märgiti, et raskusi majandusaasta aruannete esitamisel võib tekitada korrektse arvestuse ning ka raamatupidaja puudus (5% ja 8% vastavalt). (vt joonis 5) Vastuste analüüsist saab järeldada, et suurim probleem on ajavaru, mis tuleks pühendada majandusaasta aruande koostamisele ja esitamisele.

Joonis 5. Tegurid, mis tekitavad raskusi/probleeme majandusaasta aruannete esitamisel (autori koostatud küsitluse vastuste põhjal)

Viienda küsimusega uuriti, kas on küsitlusele vastanud ettevõtjad/raamatupidajad korrigeerinud majandusaasta aruandeid ajavahemikul 2020–2023. 73% vastas, et ei ole majandusaasta aruannetes muudatusi teinud. **Kuuendale** küsimusele vastas 68%, et korrigeerimisi tuleb kajastada majandusaasta aruande lisa (arvestuspõhimõtted) kirjel vigade korrigeerimine. 30% märkis, et muudatuste tegemist tuleb kajastada majandusaasta aruande tegevusaruandes ning ainult 19% vastajatest peab õigeaks kajastada korrigeerimisi majandusaasta aruande lisa (arvestuspõhimõtted) kirjel esitlusviisi muutmise. Analüüsi tulemustest nähtub, et mitte kõik ettevõtjad/raamatupidajad ei tea, et aruannetes tehtud muudatused tuleb kajastada nii majandusaasta aruande tegevusaruandes kui ka majandusaasta aruande lisa arvestuspõhimõtted. (vt joonis 6)

Joonis 6. Korrigeerimiste kajastamine majandusaasta aruannetes (autori koostatud küsitluse vastuste põhjal)

Kaheksas küsimus oli suunatud ettevõtjate/raamatupidajate seisukoha välja selgitamiseks, et aru saada, kas nad peavad aruandes tehtud muudatuste kajastamist mõistlikuks või mitte. Rohkem kui pool vastajatest ei pea korrigeerimiste kajastamist (selgituste välja toomist) mõistlikuks (56%). 44% vastanute koguarvust arvab aga, et aruannetes tehtud korrigeerimiste

kajastamine on otstarbekas ning vajalik. **Kümnenda** küsimuse eesmärk oli uurida, kuidas suhtuvad ettevõtjad reaalajamajanduse olemusse. Suurem osa vastanutest (46%) suhtub uude süsteemi positiivselt. Väiksemal osal vastanutest (39%) on sellele küsimusele raske vastata ja ainult 15% vastanutest suhtub reaalajamajandusse negatiivselt.

Üheteistkümmes küsimus käsitles ettevõtjate nõusolekut üle minekuks uuele süsteemile. 47% vastajatest märkis, et ei oska praegu antud küsimusele enda vastust anda. Vastused "Jah" ja "Ei" jagunesid peaaegu võrdselt (27% ja 26% vastavalt). Analüüsist nähtub, et uus süsteem pole paljudele ettevõtjatele veel teada, mis ei võimalda neil uutele tööpõhimõtetele üle minna.

Kaheteistkümnenda küsimusega uuriti vastajate arvamust selle kohta, kas nad tunnevad vajadust riigiabi järele majandusaasta aruannete esitamisel. 85% vastajatest märkis, et ei vaja riigipoolset abi. Ülejäänud 15% vastas sellele küsimusele positiivselt. Seega võib järeldada, et ettevõtjatel pole majandusaasta aruannete koostamisel ja esitamisel erilisi raskusi, pealegi on neil piisavalt kogemusi ja teadmisi, et need aruanded e-äriregistrile korrektselt ja õigeaegselt esitada.

Järgnevalt esitatakse avatud küsimuste analüüsi tulemused.

Avatud küsimuste eesmärgiks oli saada ettekujutus sellest, miks korrigeerivad juriidilised isikud majandusaasta aruandeid. Saadud tulemuste põhjal on võimalik mõista, millistel põhjustel ettevõtjad majandusaasta aruannetes muudatusi teevad. Veelgi enam, läbiviidud uuringu põhjal on võimalik välja selgitada ettevõtjate seisukohad selle kohta, kuidas on võimalik vältida aruannete korrigeerimist ja muutmist.

Küsimustiku avatud vastuste kodeerimise käigus kujunes välja kolme kategooriaga koodipuu (vt lisa 3). Kategooriate alla moodustusid koodid vastavalt ettevõtjate ning raamatupidajate vastustele ja hinnangutele. Järgnevalt esitatakse uuringu tulemused kategooriate ja koodide lõikes.

Esimene kategooria „**Esitatud aruannete muutmise**” moodustati majandusaasta aruannete muutmise põhjuste välja selgitamiseks, et saada teada ettevõtjate seisukohti aruannete teistkordse esitamise kohta. Analüüsitud teabest nähtub, et üks põhjustest on maksudest informatsiooni lisamine (kood 1). Ettevõtjad märkisid oma vastustes põhjusena ka vigade korrigeerimist (kood 2), arvestuspõhimõtete muutmist (kood 3), uute andmete ilmnemist (kood 4) või juba esitatud andmete korrastamise vajadust (kood 5). Selgitusena lisati: „*Andmed*

saabusid siis, kui aruanne oli juba esitatud“ või „Peale esitamist ilmnesid mingid uued asjaolud“.

Vastuste hulgas oli ka põhjuseid kasumiaruande muutmise (kood 6) või tegevuse muutmise kohta (kood 7). Samuti töid mõned vastajad välja seda, et majandusaasta aruanne oli muudetud põhjusel, et oli vaja muuta kuupäeva (kood 8) või kustutada need andmed, mis sisestati kaks korda (kood 9). Oluliseks põhjuseks peavad ettevõtjad asjaolu, et mõnikord võib raamatupidamisprogrammides esineda vigu (kood 10), samuti ei pruugi majandusaasta aruande esitamise süsteem ajutiselt töötada (kood 11). Ettevõtjate vastuste järgi: *„Programm keeldub mõningaid andmeid vastu võtmast ja siis tuleb neid sobitada, et üldse saaks aruandlust esitada...“*; *„Olen avastanud programmis peidetud vead, mis mõjutavad oluliselt aruande tulemust“*. Veel üks põhjus aruande muutmiseks oli registri teade, milles viidatakse vajadusele teha vajalikud parandused korrektse majandusaasta aruande esitamiseks (kood 12).

Teises kategoorias **„Muutmise põhjuse avaldamine“** analüüsiti vastajate arvamust selle kohta, kas tehtud muudatuste kajastamine majandusaasta aruannetes on mõistlik või mitte. Täpsemalt: mida annab muudatuste aruannetes kajastamine nende kasutajate jaoks.

Saadud tulemuste analüüsist nähtub, et korrigeerimiste põhjuste avaldamine annab võimaluse objektiivselt hinnata majandustegevuse seisu (kood 1). Lisaks põhjuste välja toomine aitab tagada arusaadavuse (kood 2), selguse (kood 3), läbipaistvuse (kood 4), usaldusväarsuse (kood 5), võrreldavuse (kood 6) ning korrektsuse (kood 7). Küsitlusele vastanute hulgas oli neid, kes arvavad, et aruannetes tehtud muudatuste põhjuste kajastamine hõlbustab aruannete edasist kontrolli (kood 8) ning võimaldab ka leida aruannetes erinevusi (kood 9) ja nende koostamisel vältida vigu (kood 10). Ettevõtjate vastuste järgi: *„Et saada aru, kus viga tekkis“*; *„Lihtsustaks hilisemat kontrolli“*; *„Siis teab, millest viga tuli ja kui põhimõtteline viga oli“*.

Küsitluse analüüsist nähtub, et põhjuste välja toomise vajadus on tingitud raamatupidamise seaduse nõuete täitmisest (kood 11). Lisaks on ettevõtjad seisukohal, et korrigeerimiste põhjuste kajastamine on mõistlik, kuna see annab taustainfot muutuste kohta (kood 12), samas informeerib nendest lugejaid ja potentsiaalseid investoreid (kood 13). Küsitluse vastustes on see sõnastatud järgmiselt: *„Et oleks aru saada aruande lugejal, mis on põhjustanud esialgse vea ja selle hilisema muutmise“*; *„Lugeja ja investori informeerimiseks“*.

Kategooria **„Aruannete muutmise vältimine“** analüüsil selgusid olulised aspektid ja ettevõtjate ettepanekud selle kohta, mis võib aidata vältida aruannete muutmist. Analüüsist

selgub, et ettevõtjate arvates võib korrigeerimiste vältimist aidata selgete reeglite (kood 1) ja juhendite (kood 2) olemasolu. Samuti selgus, et muutmiste vältimiseks peab majandusaasta aruande koostaja ja esitaja olema täpne (kood 3), korrektne (kood 4), tähelepanelik (kood 5), järjekindel (kood 6), samas olema kursis ettevõttes toimuvaga (kood 7). Muutuste tegemise vältimise aluseks on vajalike teadmiste olemasolu (kood 8), mida saab omandada nii ettevõtjate (kood 9) kui ka audiitorite koolitamise raames (kood 10). Ettevõtjate seisukohad: „*Koolitada ettevõtjaid raamatupidamise alal*“; „*...peaks tegema MTA tasuta veebikoolitusi algajatele firma omanikele jne, et näidata ära enimlevinud vead ja kuidas neid vältida...*“

Ettevõtjatel on seisukoht, et raamatupidamisprogrammide kasutamine (kood 11) võimaldab vältida parandusi, samuti kogenud ja kompetentse raamatupidaja teenuste ostmise (kood 12). Lisaks on ettevõtjad teinud ettepaneku aruannete lihtsamate vormide (kood 13) ja automatiseeritud aruandlussüsteemi (kood 14) kasutuselevõtuks, mis aitavad samamoodi vältida täiendavate muudatuste tegemist. Vastajad on veendunud, et majandusaasta aruannete korrigeerimise vältimist võib aidata korrektse arvestuse pidamine (kood 15), nimelt korrektne tehingute dokumenteerimine (kood 16), dokumentide arhiveerimine (kood 17) ja õigeaegne teabevahetus ettevõttes (kood 18). Küsitlusele vastati: „*Lihtsad ja arusaadavad vormid ja vajadusel arusaadavad veateated...*“; „*Igakuiselt koguda/arhiveerida aastaaruandeks vajalikke dokumente...*“; „*Informatsioon ettevõttes peab liikuma õigeaegselt*“. Sooviti ka seda, et aruannete esitamise tähtaeg pikeneks, mis aitaks vältida aruannete teistkordset esitamist (kood 19).

Kokkuvõtvalt nähtub analüüsist, et erinevatel põhjustel ei soovi ettevõtjad sedalaadi uuringutes osaleda ja küsitlustele vastata. Seda tõendab asjaolu, et küsitluse saanud 10 202 ettevõtjast esitasid oma vastused vaid 202. Samuti nähtub uuringu tulemustest, et üldiselt ei pea ettevõtjad vajalikuks aruannetes tehtud muudatusi kajastada, pealegi pole neil selget ettekujutust sellest, kus konkreetselt korrigeerimisi tuleks selgitada. Selgus, et suur osa vastanute koguarvust märkis, et nad ei ole teinud majandusaasta aruannetes muudatusi, hoolimata asjaolust, et Registrate ja Infosüsteemide Keskusesse saadetud päringuga oli saadud andmed just nende ettevõtete kohta, kes teistkordselt aruandeid esitasid. Tulemuste analüüsist nähtub, et majandusaasta aruannete esitamise peamine väljakutse/keerukus on selle koostamisele kuuluv ajamaht, teadmiste puudumine ja e-äriregistri ebamugav keskkond.

2.3. Järeldused ja soovitused

Lõputöö uuringu eesmärk oli välja selgitada majandusaasta aruannete korrigeerimise põhjused Eestis alates aastast 2020. Ettevõtjate arvamuste ja hinnangute, samas nende tegevuste põhjuse hindamiseks oli koostatud küsitlus, millega koguti vajalikku informatsiooni, mis omakorda võimaldas teada saada vastust käesoleva lõputöö uurimisprobleemile. Küsitluses olevate küsimuste abil oli võimalik hinnata, kui ulatuslikud on ettevõtjate teadmised majandusaasta aruannete koostamisest, samuti aruannetes muudatuste tegemisest ja nende aruannete lisas ja tegevusaruandes kajastamisest. Sama küsitlusega uuriti ka ettevõtjate teadlikkust reaalarajamajanduse olemasolust ja valmisolekust uuele süsteemile üle minna.

Kuna majandusaasta aruanne on teabevahend, millega kontrollitakse ja hinnatakse ettevõtte ressursside kasutamist, samuti töötajate ja juhtide töö tulemuslikkust (vt käesoleva töö lk 9), järeldatakse, et ettevõtjad on huvitatud kvaliteetse ja usaldusväärse teabe saamisest, mille põhjal on võimalik investeringuid planeerida ja äriotsuseid läbi mõelda. Seda toetavad analüüsi tulemused, millest järeldub, et ettevõtjad kasutavad raamatupidamisprogrammi, mis hõlbustab igapäevast raamatupidamisarvestust või usaldavad selle protsessi kvalifitseeritud spetsialistidele, ostes sisse raamatupidamisteenust.

Teooriale tuginedes (vt käesoleva töö lk 11–12) peaksid aastaaruanded aitama riske maandada usaldusväärsema otsustusprotsessi kaudu, seega raamatupidamisaruannete lisades sisalduvad tekstilised selgitused kajastavad lisateavet, mille abil välised sidusrühmad saavad selgelt hinnata ettevõtte vara, finantsseisundit ja tulusust. Seega on oluline, et ettevõtja oleks teadlik, kus on vaja kajastada majandusaasta aruandes tehtud muudatused. Vastuste analüüsist selgus, et vaid 68% teab, et kohandused peaksid kajastuma aastaaruande lisas vigade korrigeerimine. Seega näitavad uuringu tulemused, et mitte kõik ettevõtjad/raamatupidajad ei tea, et aruannetes tehtud muudatused peaksid kajastuma nii majandusaasta aruande tegevusaruandes kui ka majandusaasta aruande lisas „arvestuspõhimõtted“.

Üldiselt antakse majandusaasta aruandes ülevaade ettevõtte finantsseisundist, mille kirjeldamine on oluline mitmel põhjusel. Näiteks on majandusaasta aruande esitamisel oluline roll läbipaistvuse ja ettevõtte usaldusväärse taseme osas. (vt käesoleva töö lk 13–14) Samal seisukohal on ka küsitlusele vastanud ettevõtjad, kes vastasid, et majandusaasta aruannetes tehtud muutmiste põhjuste avaldamine annab võimaluse objektiivselt hinnata

majandustegevuse seisu, lisaks aitab korrigeerimise põhjuste välja toomine tagada andmete selguse, läbipaistvuse ja usaldusväarsuse.

Analüüsist selgus, et uurimuses osalenud ettevõtjad teavad, mis tähtjaks on vaja majandusaasta aruanne esitada ja nad täidavad õigusaktides sätestatud nõudeid (vt käesoleva töö lk 18). Seda seetõttu, et uurimuses osalenud ettevõtjate majandusaasta lõpeb 31. detsembril, mis annab neile õiguse esitada majandusaasta aruanne kuue kuu jooksul pärast majandusaasta lõppu. Uuringu tulemustest nähtub, et 34% vastajatest valib majandusaasta aruande esitamiseks juunikuu. 18% märkis, et esitab majandusaasta aruande mais ning peaaegu sama osakaaluga esitatakse aruanne aprillis ja märtsis (11% ja 12%).

Uuringu analüüsist selgus, et rohkem kui pool küsitlusele vastajatest ei pea korrigeerimiste kajastamist mõistlikuks (56%), samuti 73% vastajate koguarvust vastas, et ei ole majandusaasta aruannet teistkordselt esitanud. Eeltoodust järeldub, et uurimuses osalenud ettevõtjad ei pea korrektset raamatupidamisarvestust ega pea oluliseks aruannetes tehtud kohanduste kajastamist selgitada. Siit võib järeldada, et ettevõtjad, kes ei pea vajalikuks aruannetes tehtud muudatusi kajastada, ei ole tõenäoliselt teadlikud probleemidest, mis võivad selle tulemusel tekkida. (vt käesolev töö, peatükk 1.2)

Lisaks analüüsiti eraldi ka ettevõtjate suhtumist reaalamajandusse. Kuna RTE on uus ärimudel, kus andmevahetus turul osalevate osapoolte vahel toimub digitaalsel ja masintöödeldaval viisil (vt käesoleva töö lk 18), siis tulemuste analüüsist järeldatakse, et ainult vähesed ettevõtjad on selle kontseptsiooniga tuttavad ega ole valmis uut süsteemi lähitulevikus kasutama hakkama. Eeldatavasti ei tea ettevõtjad selle majandusmudeli kõiki eeliseid (vt käesoleva töö lk 19–20), mis kajastub nende valmisolekus reaalarvestust pidada. Seda toetavad uuringu tulemused, mis näitavad, et ainult 27% küsitlusele vastanutest on nõus ülemineku uuele süsteemile ja 47% ei ole sellest teadlikud

Metoodilistest allikatest selgus, et uuringu puuduseks võib olla väike vastajate osakaal (vt käesolev töö lk 25), mida tõendavad uuringu tulemused (80% usaldusnivoo). Allpool on toodud mitmed tegurid, mis töö koostaja arvates võivad olla vastajate vähesel osakaalu põhjuseks:

- registreerimisstaatus muutus (juriidilised isikud võivad olla kustutatud või nende tegevus on muutunud);
- aegunud e-posti aadress e-äriregistris (takistab kirjade kohale toimetamist adressaadile);
- õngitsuskirjad (tekitavad usaldamatust ja hirme, ei soovita tundmatuid linke avada);

- ühel füüsilisel isikul on mitu osühingut (küsitluses ei täpsustatud ärinime, vastaja ei mäletanud, kas oli muudatused sisse viinud või mitte);
- maksuvõla olemasolu (küsimustik saadeti Sisekaitseakadeemia e-posti aadressilt);
- ajapuudus või lähetus (tööülesannete rohkus või võimaluse puudus e-posti kasutada);
- informatsiooni puudus (teemaga tegeleb raamatupidaja, kellele küsimustikku ei edastatud).

Lõputöö neljas uurimisülesanne seisnes ettepanekute tegemises läbipaistva ja objektiivse aruandluse tagamiseks. Siinkohal rõhutatakse, et saadud tulemuste alusel on oluline panustada ettevõtjate finantsteadmiste ja hoolsuskohustuse arengusse, samuti aidata kaasa probleemide lahendamisele, millega ettevõtjad majandusaasta aruannete koostamisel ja esitamisel silmitsi seisavad. Tähelepanu ei tohiks pöörata mitte ainult osühingutele, vaid ka teistele juriidilistele isikutele, sest ettevõtlusalase ettevalmistuse ja teadlikkuse tase omab riigi jaoks olulist rolli: majanduse stabiilses arengus ja majandusahela erinevate osalejate produktiivsuses.

Uuringu tulemuste analüüsi põhjal tehakse järgmised soovitusel Registrite ja Infosüsteemide Keskusele:

- arendada elektrooniline keskkond, mis võimaldab ettevõtjatel pidevalt tõsta teadmiste ja oskuste taset;
- luua selge reeglite ja juhendite kogum, mis on kõigile juriidilistele isikutele avalikult kättesaadav ja aitab neil kiiresti leida vajalikku teavet majandusaasta aruannete esitamise kohta;

Uuringu tulemuste analüüsi põhjal tehakse järgmine soovitus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile: korraldada kas sotsiaalmeedia või erinevate projektide kaudu reklaam- ja koolituskampaania, mis tutvustab ettevõtjatele reaalamajandust.

Uuringu tulemuste analüüsi põhjal tehakse järgmine soovitus Maksu- ja Tolliametile: maksumenetluse käigus pöörata ka tähelepanu majandusaasta aruande korrektsele esitamisele, korrigeerimise korral põhjuste välja toomisele. See võib aidata selgitada välja ettevõtjate tegevuse õigsust ja ausust ning suurema tõenäosusega võib see vähendada ka maksuauku.

Uuringu tulemuste analüüsi põhjal tehakse ettepanek järgmistele uurijatele: viia läbi täiendav uuring, et tõsta küsitluse vastajate arvu ning selle tulemusel ka saadud vastuste usaldusväärsust.

KOKKUVÕTE

Lõputöö aktuaalsus tulenes Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt avaldatud Reaalajamajanduse visioonist, mille eesmärk on tehnilise ja regulatiivse raamistiku loomine. Reaalajamajanduse rakendamise vajadus on sätestatud ka Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis, milles on toodud välja, kui oluline on pöörata rohkem tähelepanu ettevõtjate korrektsele aastaaruandlusele. Tuginedes lõputöö aktuaalsusele, püstitati lõputöö uurimisprobleemina küsimus: miks muudavad juriidilised isikud majandusaasta aruandeid pärast aruande esitamise tähtaega? Probleem lahendati ja selgitati välja, et peamisteks põhjusteks on asjaolu, et ettevõtjate teadlikkus majandusaasta aruannetes tehtud muudatuste kajastamise vajadusest ja olulisusest on üsna madal, kuna ettevõtjad ei täpsusta aruannetes muudatuste põhjuseid, ei pea seda samuti mõistlikuks ega mõista, kus andmeid muudatuste tegemise kohta tuleb avaldada.

Uurimisprobleemile ja seda täpsustavate uurimisküsimustele vastamiseks seati tööle eesmärk välja selgitada majandusaasta aruannete korrigeerimise põhjused Eestis alates aastast 2020. Lõputöö eesmärgi täitmiseks analüüsiti ja süstematiseeriti teoreetiliste allikate alusel majandusaasta aruannete olemust, koostisosi ja nende olulisust, samas reaalajamajanduse olemust ja selle olulisust majandusaasta aruannete esitamisele; analüüsiti RIK päringuga saadud valimis olevate ettevõtjate aastate 2020–2023 andmeid ning analüüsiti ka teistkordselt registripidajale esitanud majandusaasta aruannete esitajate jaotust tegevusvaldkondade, õigusliku vormi ja maakondade lõikes. Eesmärgini jõudmiseks analüüsiti ka läbi viidud küsitluse tulemusi, et selgitada välja majandusaasta aruannetes tehtud korrigeerimise välja toomist. Küsitlus saadeti ettevõtjatele (osaühingutele), kelle andmed saadi Registrate ja Infosüsteemide Keskusest esitatud päringuga ning küsitlusele vastas 202 ettevõtjat. Analüüsi saadud tulemuste põhjal tehti järeldused ja soovitusel, kuidas tagada objektiivne ja tähtaegne aruandluse esitamine.

Esimene uurimisküsimus oli: kui palju on aastatel 2020–2023 teistkordselt esitatud majandusaasta aruandeid? RIK päringuga saadud andmete põhjal selgus, et neid oli kokku 12 209 ning analüüsitud perioodil kasvas teistkordselt majandusaasta aruannete esitajate arv 115 korda. Saadud andmetest nähtub, et osaühingute osakaal teiste juriidiliste isikute seas oli 84%. Seega saab sekundaarandmete analüüsist lähtudes järeldada, et analüüsitud perioodil on osaühingud kõige rohkem korduvalt majandusaasta aruandeid esitanud.

Teine uurimisküsimus oli: millistes valdkondades on aastatel 2020–2023 korrigeeritud majandusaasta aruandeid? Dokumendianalüüsist selgus, et majandusaasta aruandeid korrigeerinud ettevõtjate arv varieerus tegevusvaldkonniti, kusjuures kõige rohkem korrigeerimisi tegid ettevõtjad, kelle tegevusvaldkond on eriehitustööd, hulgikaubandus, jaekaubandus, programmeerimine ja kinnisvaraalane tegevus.

Vastuseks uurimisprobleemile ilmnes, et uurimuses osalenud ettevõtjad ei näita majandusaasta aruannetes tehtud muudatuste põhjust, lisaks on nad seisukohal, et korrigeerimisi ei pea aruannetes kajastama. Tulemuste analüüsist nähtub, et ettevõtjad on teadlikud reaalamajanduse olemasolust, kuid kuna sellel teemal pole neil piisavalt teadmisi, kahtlevad nad uuele süsteemile üleminekus. Lõputöös püstitatud eesmärk on täidetud.

On oluline, et ettevõtjad oleksid huvitatud majandusaasta aruannete korrektsest esitamisest ning reaalamajanduse süsteemi vastu võtmisest. Uuringu vastajate vähesus toob kaasa uuringu piirangud, mis tähendab, et küsitlusküsimustele saadud vastuste arv ei võimalda selgitada esitatud probleemi rikkalikku konteksti ja ülesehitust. Vähesed vastused näitavad ka seda, et enamiku vastajate arvamust ei arvestata, mis mõjutab tulemuste usaldusväärsuse taset. Seetõttu on oluline leida lahendused tulemuste usaldusväärsuse ja täpsuse parandamiseks. Teooriale ja uuringu tulemustele tuginedes tehti viis soovitus:

- luua elektrooniline keskkond ettevõtjatele, et tõsta nende raamatupidamisteadmiste taset (soovitus Registrate ja Infosüsteemide Keskusele);
- luua juhendid aruannete korrektseks koostamiseks ja esitamiseks (soovitus Registrate ja Infosüsteemide Keskusele);
- korraldada reklaam- või koolituskampaania, mis tutvustab ettevõtjatele reaalamajandust (soovitus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile);
- pöörata suuremat tähelepanu viiele enamesinevale tegevusvaldkondadele, kus tehakse kõige sagedamini muudatusi/korrigeerimisi majandusaasta aruannetes (soovitus maksuhaldurile);
- viia läbi täiendav uuring, et tõsta küsitluse vastajate arvu ning selle tulemusel ka saadud vastuste usaldusväärsust (ettepanek järgmistele uurijatele).

Lõputööd on võimalik edasi arendada mitmel viisil. Näiteks teha uuring, mille raames tutvustada ettevõtjatele reaalamajanduse baasil põhinevat süsteemi ning viia nende seas läbi küsitlus eesmärgiga selgitada välja nende arvamused uuele süsteemile ülemineku kohta. Või

esitatakse visioon ettevõtjatele elektroonilise keskkonna loomiseks, mis aitab mitte ainult tutvuda majandusaasta aruannete korrigeerimisega seotud probleemidega, vaid võimaldab neil pidevalt täiendada oma teadmisi äritegevuse valdkonnas, samuti korrektse ja kõigi poolt aktsepteeritud raamatupidamise valdkonnas.

SUMMARY

The relevance of the thesis was due to the vision of the real-time Economy published by the Ministry of Economic Affairs and Communications. Based on the relevance of the thesis, the question posed as a research problem of the thesis was: why do legal entities change annual reports after the deadline for submitting the report? To solve the problem, two research questions were presented, to which their answer was obtained from a survey conducted by the research.

The goal of the thesis was to find out the reasons for the adjustment of the annual reports in Estonia from 2020. To achieve the goal, theoretical frameworks were analyzed; the data of the companies in the sample obtained by the RIK query for the years 2020–2023 were analysed. To reach the goal, the results of the survey were also analysed to find out the indication of the adjustments made in the annual reports. Based on the results of the analysis, conclusions and recommendations were formulated.

The first research question focused on how many annual reports have been submitted for the second time in 2020–2023. A total of 12 209 such entities were identified. The data obtained show that the share of Private Limited companies among other legal entities was 84%. The second research question was to identify the areas in which the annual reports have been adjusted. The document analysis showed that the number of companies that adjusted the annual reports differed by field of activity, with the largest adjustments being made by companies whose activities included construction, wholesale, retail, programming, and real estate.

In response to the research problem, it became clear that the companies involved in the study do not indicate the reason for the changes made in the annual reports, in addition, they are of the opinion that the adjustments need not be reflected in the reports. The analysis of the results shows that companies are aware of the existence of the real-time economy, but because they do not have sufficient knowledge on this topic, they doubt the transition to the new system. The goal set in the thesis is fulfilled.

The study concludes with recommendations for different organisations on how to ensure transparent and objective reporting. Future research could explore more about the real-time economy and the way businesses look at it. In addition, a new electronic environment could be created for businesses to increase their financial knowledge.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

ACCA, 2013. *Understanding Investors: The Road to Real-Time Reporting*. London: Association of Chartered Certified Accountants.

Aitken, A., 2019. Measuring Welfare Beyond GDP. *National Institute Economic Review*, 249(1), pp. 3–16.

Allanson, P., Notar, C., 2020. Statistics as Measurement: 4 Scales/Levels of Measurement. *Education Quarterly Reviews*, 3(3), pp. 375–385.

Eesti Linnade ja Valdade Liit, 2024. *Elanike arv kohalike omavalitsuste kaupa*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.elvl.ee/elanike-arv#item-1> [Kasutatud 25.01.2024].

Bechtel, W., 1995. Charts of accounts in Germany. *European Accounting Review*, 4(2), pp. 283–304.

Belfo, F., Trigo, A., Estébanez, R. P., 2015. Impact of ICT Innovative Momentum on Real-Time Accounting. *Business Systems Research*, 6(2), pp. 1–17.

Bradbury, M., 2011. Direct or Indirect Cash Flow Statements? *Australian Accounting Review*, 21(57), pp. 124–130.

Bryman, A., 2012. *Social Research Methods. 4th edition*. Oxford: Oxford University Press.

Calculator.net, i.a.. *Sample Size Calculator*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.calculator.net/sample-size-calculator.html?type=1&cl=85&ci=5&pp=50&ps=10202&x=Calculate> [Kasutatud 19.04.2024]

Campbell, S., Greenwood, M., Prior, S., Shearer, T., Walkem, K., Young, S., Bywaters, D., Walker, K., 2020. Purposive sampling: complex or simple? Research case examples. *Journal of Research in Nursing*, 25(8), pp. 651–661.

Cassell, C., Bishop, V., 2019. Qualitative Data Analysis: Exploring Themes, Metaphors and Stories. *European Management Review*, 16(1), pp. 195–207.

Costuleanu, C. L., Codreanu, C. M., 2010. Statement of Changes in Equity. *Publishing House of Iași University of Agricultural Sciences and veterinary medicine, Scientific papers, series Agronomy*, 53(2), pp. 294–297.

Căruntu, G. A., Ciurlău, L., 2015. Annual Financial Statements and the Financial Information Supply. *Ovidius University Annals, Series Economic Sciences*, 15(2), pp. 398–401.

Dumitru, M. I., Bondoc, M. D., 2015. The statement of changes in equity – entity performance financial analysis report. *Annals of 'Constantin Brancusi' University of Targu-Jiu. Economy Series / Analele Universității 'Constantin Brâncuși' din Târgu-Jiu Seria Economie*, 3, pp. 21–26.

Eesti Pank, i.a.. *Eesti Panga ülesanded*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.eestipank.ee/keskpangast/eesti-panga-ulesanded> [Kasutatud 04.12.2023].

Fenyves, V., Bács, Z., Tarnóczy, T., 2018. Analysis of the notes on the accounts of companies carrying out information technology services. *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*, 27(1), pp. 173–180.

Fridson, M., Alvarez, F. 2002. *Financial statement analysis*. New York: Wiley.

Gad, J., 2015. Components of Comprehensive Income and Statement of Changes in Equity: An Analysis of Public Companies' Reporting Practices in Poland and Germany. *Management and Business Administration. Central Europe*, 23(3), pp. 71–88.

Gelo, O., Braakmann, D., Benetka, G., 2008. Quantitative and Qualitative Research: Beyond the Debate. *Integrative Psychological & Behavioral Science*, 42(3), pp. 266–290.

Güldenkoh, M., 2023. Aastaruannete korrigeerimine äratav kahtlust. *Raamatupidamise praktik*, 177, lk 23–24.

Güldenkoh, M., Silberg, U., 2022. The readiness of micro-entrepreneurs for changes in accountancy, in the example of Estonia. *Estonian Discussions on Economic Policy*, 30(1–2), pp. 122–134.

Ismail, K. N., Chandler, R., 2004. The Timeliness of Quarterly Financial Reports of Companies in Malaysia. *Asian Review of Accounting*, 12(1), pp. 1–18.

Kaliyadan, F., Kulkarni, V., 2019. Types of Variables, Descriptive Statistics, and Sample Size. *Indian Dermatol Online J*, 10(1), pp. 82–86.

Kerezsi, D., Hegedüs, M., 2021. The necessity of examining the notes to the financial statements. *SEA: Practical Application of Science*, 9(25), pp. 51–58.

Kiaupaite-Grušniene, V., Lehte, A., 2019. Comparability of cash flow statements: Evidence from Baltic Countries. *Journal of Accounting & Management Information Systems / Contabilitate si Informatica de Gestiune*, 18(3). pp. 307–329.

Krimmer, R., Kadak, T., Alishani, A., Toots, M., Soe, R.-M., Schmidt, C., 2019. *Reaalajamajanduse aluste ja rakendusvõimaluste uuring*. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool.

Laidroo, L., Siimann, P., Küttim, M., Rumma, K., Gurvitš-Suits, N. A., Avarmaa, M., Ahi, K., Tapver, T., Kallakas, K., Kips, K., Kukk, M.-L., Ojamäe, L., Reidolf, M., Saha, A. K., Durst, S., 2020. *Majandusaasta aruannete mitte esitamise mõjuanalüüs rahandusministeeriumile*. [Võrgumaterjal] Leitav:

file:///Users/alesya/Downloads/Uuring%20%E2%80%9EMajandusaasta%20aruannete%20mitte%20esitamise%20m%C3%B5juanal%C3%BC%C3%BCs%20Rahandusministeeriumile%E2%80%9C.pdf [Kasutatud 12.10.2023].

Lampe, M., 2023. *10 olulist põhjust, miks majandusaasta aruanne on ettevõtte edu aluseks*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.e-raamatupidamine24.ee/et/blog/10-olulist-pohjust-miks-majandusaasta-aruanne-on-ettevotte-edu-aluseks> [Kasutatud 22.10.2023].

Leavy, P., 2017. *Research Design. Quantitative, Qualitative, Mixed Methods, Arts-Based, and Community-Based Participatory Research Approaches*. New York: The Guilford Press.

Lohr, S. L., 2021. *Sampling: Design and Analysis. 3. edition*. Oxon: CRC press.

Luybaert, M., Caneghem, T., Uytbergen, S., 2016. Financial statement filing lags: An empirical analysis among small firms. *International Small Business Journal*, 34(4), pp. 506–531.

Rahandusminister, 2017. *Majandusaasta aruande taksonoomia ja selle alusel koostatavate raamatupidamise aastaaruande vormide kehtestamine*. Määrus. RT I, 23.12.2021, 26.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2020. *Reaalajamajanduse visioon 2020–2027*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://realtimeeconomy.ee/sites/default/files/2022->

04/Reaalajamajanduse%20visioon%202020-2027%20%28eesti%20keeles%29.pdf [Kasutatud 12.10.2023].

Man, M., Gadau, L., 2010. The profit and loss account in different approaches. *Annales Universitatis Apulensis - Series Oeconomica*, 12(1), pp. 152–160.

Muslu, V., Radhakrishnan, S., Subramanyam, K. R., Lim, D., 2015. Forward-Looking MD&A Disclosures and the Information Environment. *Management Science*, 61(5), pp. 931–948.

Nowak, E., 2015. The usefulness of information disclosed in company annual activity reports. *Research Papers of the Wrocław University of Economics / Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (375), pp. 117–125.

Nunn, L., 2017. COLI and the Statement of Cash Flows. *Journal of Deferred Compensation*, 22(3), pp. 13–16.

Oghenefegha, I. F., 2022. Annual Report Designs Today: A Paradigm Shift in Purpose. *DLSU Business & Economics Review*, 31(2), pp. 68–85.

Osadchy, E. A., Akhmetshin, E. M., Amirova, E. F., Bochkareva, T. N., Gazizyanova, Y. Y., Yumashev, A. V., 2018. Financial Statements of a Company as an Information Base for Decision-Making in a Transforming Economy. *European Research Studies Journal*, XXI(2), pp. 339–350.

Ovidiu, M., Hategan, C., Caciuc, L., Cotlet, B., 2009. The cash-flow statement - between true and manipulation. *Annals of the University of Petrosani Economics*, 9(2), pp. 127–136.

Pakgozar, A., Mehrannia, H., 2023. Statistical Rules in Scientific Reports (The basics). *Iranian Journal of Diabetes & Obesity (IJDO)*, 15(1), pp. 1–6.

Patton, M. Q., 2002. *Qualitative research and evaluation methods*. California: Thousand Oaks.

Patten, M., 2017. *Questionnaire Research. A Practical Guide. 4th Edition*. New York: Routledge.

Raamatupidamise seadus (2002) RT I, 05.05.2022, 27.

Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2020. *Juriidilisi isikuid kokku 2020*. [Võrgumaterjal]
Leitav: https://ariregister.rik.ee/est/statistics/charts/chart_company_all/2020 [Kasutatud 10.01.2024].

Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2021. *Juriidilisi isikuid kokku 2021*. [Võrgumaterjal]
Leitav: https://ariregister.rik.ee/est/statistics/charts/chart_company_all/2021 [Kasutatud 10.01.2024].

Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2022. *Juriidilisi isikuid kokku 2022*. [Võrgumaterjal]
Leitav: https://ariregister.rik.ee/est/statistics/charts/chart_company_all/2022 [Kasutatud 10.01.2024].

Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2023. *Juriidilisi isikuid kokku 2023*. [Võrgumaterjal]
Leitav: https://ariregister.rik.ee/est/statistics/charts/chart_company_all/2023 [Kasutatud 10.01.2024].

Sadan, V., 2017. Data collection methods in quantitative research. *Indian Journal of Continuing Nursing Education*, 18(2), pp. 58–63.

Seers, K., & Critelton, N., 2001. Quantitative research: designs relevant to nursing and healthcare. *Journal of Research in Nursing*, 6(1), pp. 487–450.

Statistikaamet, i.a.. *Andmepõhine aruandlus*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.stat.ee/et/aruandlus-30> [Kasutatud 22.12.2023].

Tailab, M. M., Burak, M. J., 2021. Examining the Effect of Linguistic Style in an MD&A on Stock Market Reaction. *International Journal of Business Communication*, 58(3), pp. 430–458.

Tirau, A., Cozma, I., 2021. Financial instruments in business: p&l and balance sheet. *Annals of 'Constantin Brancusi' University of Targu-Jiu. Economy Series / Analele Universităţii 'Constantin Brâncuşi' din Târgu-Jiu Seria Economie*, 5, pp. 214–219.

Vabariigi Valitsus, 2023. *Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2023–2027*. [Võrgumaterjal]
Leitav: file:///Users/alesya/Downloads/VVTP%202023-2027_26.pdf [Kasutatud 12.10.2023].

Vasarhelyi, M. A., Alles, M. G., 2008. The “now” economy and the traditional accounting reporting model: Opportunities and challenges for AIS research. *International Journal of Accounting Information Systems*, 9(4), pp. 227–239.

Vasarhelyi, M. A., Teeter, R. A., Krahel, J. P., 2010. Audit Education and the Real-Time Economy. *Issues in Accounting Education*, 25(3), pp. 405–423.

Äriseadustik (1995) RT I, 23.12.2022, 34.

Yin, R. K., 2011. *Qualitative research from start to finish*. New York: The Guilford Press.

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Järgnevas tabelis tuuakse välja töö põhiosas esitatud tabelite ja jooniste pealkirjad ja lehekülje numbrid, kus kohast on need leitavad.

Tabel. Tabelite ja jooniste loetelu

Nimetus	Lehekülg
Tabel 1. Korrigeeritud majandusaasta aruannete suhe nende aruannetega, mida ei korrigeeritud, võttes arvesse juriidiliste isikute koguarvu Eestis	27
Tabel 2. Juriidiliste isikute koguarv Eestis aastatel 2020–2023	28
Tabel 3. Enam korrigeeritud majandusaasta aruannetes kajastunud tegevusvaldkonnad aastatel 2020–2023	29
Tabel 4. Kategooria „Korrigeerimise selgitus“ koodide esinemise sagedus	30
Joonis 1. Teistkordselt esitatud majandusaasta aruannete arv juriidilise vormi järgi perioodil 2020–2023	26
Joonis 2. Osäühingute poolt esitatud korrigeeritud majandusaasta aruannete arv perioodil 2020–2023	27
Joonis 3. Osäühingute koguarv Eestis perioodil 2020–2023	28
Joonis 4. Majandusaasta aruannete esitamine kuude lõikes	31
Joonis 5. Tegurid, mis tekitavad raskusi/probleeme majandusaasta aruannete esitamisel	32
Joonis 6. Korrigeerimiste kajastamine majandusaasta aruannetes	32

Lisa 1. Andmete päring Registrate ja Infosüsteemide Keskusest

12.12.2023

Tere!

Sisekaitseakadeemia Finantskolledži III kursuse üliõpilane Alesja Kuppel koostab lõputööd teemal „Majandusaasta aruannete korrigeerimise põhjused Eestis aastatel 2020-2023“ (juhendaja Maret Güldenkoh).

Palun väljastada järgmised andmed ettevõtjate kohta, kes esitasid aastatel 2020-2023 parandatud (st esitanud teistkordselt) majandusaasta aruande: ettevõtja registrikood, õiguslik vorm, EMTAK kood (põhitegevus), maakond, e-posti aadress.

Palun andmed saata nii üliõpilasele Alesja Kuppel'ile (alesja.kuppel@kad.sisekaitse.ee) kui ka tema juhendajale Maret Güldenkoh'ile (maret.gyldenkoh@sisekaitse.ee).

Teie poolt väljastatud infot kasutatakse ainult Alesja Kuppel'i (Kuppel) lõputöös ning andmeid ei edastata kolmandatele isikutele.

Allkirjastatud päring on kirja manuses.

Lugupidamisega

Maret Güldenkoh

19.12.2023

Registrate ja Infosüsteemide Keskus on saatnud Teile dokumendi.

Pealkiri: Tellitud andmed

Registreerimise kuupäev: 19.12.2023

Registreerimise number: 8-2-1/2023/11084

Juurdepääsupiirang: Avalik

Lugupidamisega

Lisa 2. Küsitlus

Koostan lõputööd ja palun Teie arvamust majandusaasta aruannete esitamise kohta. Kokku on 13 küsimust, mis on nii valik- kui ka avatud vastustega. Avatud vastustega küsimustele palun vastata avameelselt ja ausalt ning kirjeldada tõeseid asjaolusid. Vastajatele garanteerin anonüümsuse. Küsimustikule vastamine võtab aega ca 3–5 minutit.

1. *Kuidas on Teie ettevõttes organiseeritud raamatupidamine?*

- a) Ise Excelis
- b) Ise programmis
- c) Ostan teenust
- d) Muu vastus

2. *Kes Teie ettevõttes koostab tegevusaruande?*

- a) Juhatus
- b) Raamatupidaja/teenusepakkuja

3. *Mis kuul esitate aruande äriregistrisse?*

- a) Jaanuar
- b) Veebruar
- c) Märts
- d) Aprill
- e) Mai
- f) Juuni
- g) Juuli
- h) August
- i) September
- j) Oktoober
- k) November
- l) Detsember
- m) Muu vastus

4. *Mis tekitab kõige rohkem raskusi/probleeme majandusaasta aruannete esitamisega?*

- a) Võtab palju aega
- b) Teadmiste puudus
- c) Ebamugav e-äriregistri keskkond
- d) Ei ole raamatupidajat

- e) Ei ole korrektset arvestust
- f) Aruande vormid on arusaamatud

5. Kas olete esitatud aruandeid muutnud?

- a) Jah
- b) Ei

6. Kui jah, siis mis põhjusel? (avatud)

7. Kui peaksite aruannet parandama, millises aruande osas esitate teavet muutmise kohta?

- a) Tegevusaruanne
- b) Aruande lisas vigade korrigeerimine
- c) Aruande lisas esitlusviisi muutmine

8. Kas muutmise põhjuse kajastamine aruandes on mõistlik?

- a) Jah
- b) Ei

9. Kui jah, siis miks on vajalik muutmise põhjuse välja toomine? (avatud)

Lisaks palun vastake mõnele täiendavale küsimusele.

10. Kuidas suhtute Reaalajamajanduse olemusele? (digitaalne süsteem, kus kõik tehingud erinevate osapoolte vahel toimuvad reaalajas)

- a) Positiivselt
- b) Negatiivselt
- c) Ei oska vastata

11. Kas olete nõus üle minema uuele süsteemile ehk Reaalajamajandusele?

- a) Jah
- b) Ei
- c) Ei oska vastata

12. Kas vajate riigipoolset abi aruannete korrektseks esitamiseks?

- a) Jah, vajan
- b) Ei vaja

13. Mida saab teha selleks, et vältida esitatud aruannete muutmist? (avatud)

Olen tänulik kui esitate veel oma mõtteid majandusaasta aruannete esitamise kohta.

Lisa 3. Koodipuu

Järgnevas tabelis on esitatud küsitluse avatud küsimuste kategooriad ja koodid.

Tabel . Küsitluse kategooriad ja koodid (autori koostatud)

Kategooriad	Koodid
Kategooria 1 Esitatud aruannete muutmine	Kood 1. Maksude lisamine Kood 2. Vigade korrigeerimine Kood 3. Arvestuspõhimõtete muutmine Kood 4. Uute andmete ilmumine Kood 5. Andmete korrastamine Kood 6. Kasumiaruande muutmine Kood 7. Tegevusala muutmine Kood 8. Vale kuupäeva muutmine Kood 9. Topelt andmete esitamine Kood 10. Vead raamatupidamisprogrammis Kood 11. Süsteemi vead (e-äriregister) Kood 12. Äriregistrist teate saamine
Kategooria 2 Muutmise põhjuse avaldamine	Kood 1. Majandustegevuse seisu objektiivne kajastamine Kood 2. Arusaadavuse tagamine Kood 3. Selguse tagamine Kood 4. Läbipaistvuse tagamine Kood 5. Usaldusväarsuse tagamine Kood 6. Võrreldavuse tagamine Kood 7. Korrektsuse tagamine Kood 8. Hilisema kontrolli lihtsustamine Kood 9. Erinevuste tuvastamine Kood 10. Vigade vältimine Kood 11. Raamatupidamise seaduse nõuete täitmine Kood 12. Taustainfo muutmiste kohta Kood 13. Lugejate ja investorite informeerimine
Kategooria 3 Aruannete muutmise vältimine	Kood 1. Selged reeglid Kood 2. Selged juhendid Kood 3. Olla täpne Kood 4. Olla korrektne Kood 5. Olla tähelepanelik Kood 6. Olla järjekindel Kood 7. Olla teadlik ettevõttes toimuvaga Kood 8. Vajalikke teadmiste olemasolu Kood 9. Ettevõtjatele koolitamine

	<p>Kood 10. Audiitorite koolitamine</p> <p>Kood 11. Raamatupidamisprogrammi kasutamine</p> <p>Kood 12. Kompetentse raamatupidaja olemasolu</p> <p>Kood 13. Lihtsamad aruannete vormid</p> <p>Kood 14. Automatiseeritud aruannete esitamise süsteem</p> <p>Kood 15. Korrektne arvestus</p> <p>Kood 16. Korralik tehingute dokumenteerimine</p> <p>Kood 17. Dokumentide korrektne arhiveerimine</p> <p>Kood 18. Õigeaegne informatsiooni liikumine ettevõttes</p> <p>Kood 19. Aruannete esitamise tähtaega pikendamine</p>
--	--

Lisa 4. Registrite ja Infosüsteemide Keskuse andmed

Järgnevad tabelid on koostatud Registrite ja Infosüsteemide Keskusest saadud andmete alusel aastate 2020–2023 kohta.

Tabel 1. Korrigeeritud majandusaasta aruannete arv juriidilise vormi järgi aastatel 2020–2023 (Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2023; autori koostatud)

Juriidiline vorm	Aasta			
	2020	2021	2022	2023
Osäühing	64	297	640	9202
Aktsiaselts		2		95
Täisühing	1			1
Mittetulundusühing	3	12	16	524
Usaldusühing	2	1	2	29
Sihtasutus			1	15
Tulundusühistu	1	29	94	678
Korteriühistu	1	4	15	447
Ametiühing			2	5
Erakond				2
Euroopa äriühing (Societas Europaea)				2
Välismaa äriühingu filiaal		2	3	18
Kokku	72	347	773	11018

Tabel 2. Juriidiliste isikute koguarv Eestis aastatel 2020–2023 (Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2020, 2021, 2022, 2023; autori koostatud)

Juriidiline vorm	Aasta			
	2020	2021	2022	2023
Osäühing	219 207	241 181	255 280	259 237
Aktsiaselts	2851	2769	2436	2319
Täisühing	1441	1398	1274	1281
Mittetulundusühing	22 609	23 337	24 126	25 089
Usaldusühing	6392	6542	5299	4286
Sihtasutus	818	819	827	835
Tulundusühistu	1698	1690	1573	1547
Korteriühistu	23 715	24 082	24 479	24 805
Ametiühing	15	15	15	15

Erakond	15	13	13	13
Euroopa äriühing (Societas Europaea)	12	12	12	13
Välismaa äriühingu filiaal	519	509	491	480

Tabel 3. Osäühingute poolt esitatud korrigeeritud majandusaasta aruannete arv perioodil 2020–2023 (Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2023; autori koostatud)

Juriidiline vorm	Aasta			
	2020	2021	2022	2023
Osäühing	64	297	640	9202

Tabel 4. Korrigeeritud OÜ-de esindajate poolt esitatud majandusaasta aruannete arv Eestis maakondade lõikes perioodil 2020–2023 (Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2023; autori koostatud)

Maakond	Aasta			
	2020	2021	2022	2023
Harju maakond	46	189	436	5682
Hiiu maakond		3	6	47
Ida-Viru maakond	3	13	21	408
Jõgeva maakond	1	2	2	108
Järva maakond	4	5	5	124
Lääne maakond		2	3	103
Lääne-Viru maakond	1	7	13	238
Põlva maakond		3	2	117
Pärnu maakond	1	12	30	437
Rapla maakond		8	7	144
Saare maakond	1	5	12	201
Tartu maakond	3	21	56	926
Valga maakond	1	2	3	110
Viljandi maakond		9	8	239
Võru maakond	2	3	7	161
Null	1	13	29	157
Kokku	64	297	640	9202